

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke honismereti és kulturális folyóirata

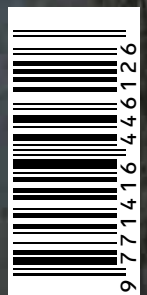
2023. december • XXXIV. évfolyam 12. (397.) szám

Ára: 400 Ft

Fotó: Király Attila

- Barangolás a bajai fenyőfélék nyomában advent idején
- Nagy sikerek, kedves emlékek – 20 éves a Rábl Színpad
- Alkotni, tanítani, szervezni – interjú Vass Zsuzsannával
- Hiányozni fognak – búcsú Klossy Iréntől és Alföldi Alberttől
- Karácsonyi várakozás tegnap és ma

Tartalom

- Adventi barangolás (Masa György írása)..... 3
- Karácsonyi gyűjtés a rászorulóknak (Sarlós István forrásközlése)..... 5
- 20 év, 20 mérföldkő (Dely Géza összeállítása)..... 6
- A negyedik falon innen és túl (Mayer István színikritikája)..... 10
- Barics Julianna sajátos képi világa (BH összeállítás)..... 11
- „Az alkotás a legjobb relaxáció...” (Sándor Boglárka interjúja Vass Zsuzsannával)..... 12
- Néhány szó Karácsonyanyó Adventi meséihez (Mayer János ismertetője)..... 16
- „Győztem, mert a szobraim itt állnak, és bennük hibernálva élnek az emberi méltóság, a szabadság csírái.” (N. Kovács Zita írása Gyurcsák Ferenc Úszók c. szobráról)..... 18
- Arcképvázlat Alföldi Albertről (1939-2023) (Szauter Terézia megemlékezése)..... 19
- Lélekrajzai nem íródnak tovább (N. Kovács Zita nekrológia Klossy Irénről)..... 20
- Fehér karácsony (Mayer István novellája)..... 21
- Új bajai falinaptárak 2024-re (BH ajánló)..... 22
- Nagyanym karácsonya (Katymári Vanda verse)..... 22
- Legyen ünnep (Szünder Dezső receptjei)..... 23
- Galéria Barics Julianna képeiből..... 24

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke honismereti és kulturális folyóirata
Megjelenik minden hónap elején
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő: Dr. Mayer János
Főmunkatárs: Dr. Nebojszki László
Olvasószerkesztő: Sándor Boglárka

A Szerkesztőbizottság tagjai:
Jász Anikó, dr. Laki Ferenc, Lex Orsolya,
Masa György, Sarlós István, Sipos Loránd,
Szünder Dezső, Zalavári László

Lapalapító:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Kiadó: Bajai Honpolgár Alapítvány
Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Számiaszám: 11732033 20030119
Postacím: 6500 Baja, Telcs Ede u. 12.
E-mail: bajaihonpolgar@gmail.com

Előfizetés: 06-79/322-600

Nyomdai munkák:
Arculat Nyomda Kft.
Felelős vezető: Csuvár Zoltán
Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944
Honlapunk: www.bajaihonpolgar.hu

A szerkesztőség a beküldött kéziratok rövidítésének és stilisztikai javításának jogát fenntartja!

Karácsony – a „jel”-es ünnep

Kovács László evangélikus lelkész

■ „A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.” Lk. 2.12

A jól ismert karácsonyi történetet olvasva vagy hallgatva könnyen átsiklik figyelmünk ezen a mondaton, amelyet a Betlehem határában virrasztó pásztoroknak a Jézus születését bejelentő angyal mondott. A Szentírásban gyakran éppen az első olvasásra lényegtelennek tűnő részletek hordoznak nagyon is lényeges mondanivalót.

Nehezen tudjuk elképzelni az életünket jelek, jelzések nélkül. Jelek a betűk: beszédhangot jelentenek. A hangorból azután értelmet hordozó szavak, mondatok kerekednek ki. A betűjelek túlmutatnak önmagukon, hiszen a szöveg igazi lelkületét a beszélő személye adja meg. Jelek a hangjegyek is: jelzik a zenei hangot – de a hangjegyek is túlmutatnak önmagukon, hiszen a zene sokkal több, mint egymás után következő hangok sora. A közlekedési táblák jelzésrendszere pedig a biztonságos közlekedés szabályairól tájékoztat. A piktogramok idegen környezetben is segítik eligazodni az adott ország nyelvét nem beszélő utazót.

A példaként említett jelek egyértelműen a jelzett dologra irányítják a figyelmet. Az angyalok által bejelentett „jel” viszont éppen az ellenkezőjét beszéli el annak, mint amit a Megváltó megszületésének hírére hallva váránk. A hír egy hatalmas király megszületéséről szól, aki szegény kisgyermekként jelent meg. Uralmát az angyalok hirdették, de szegénység és kiszolgáltatottság jellemezte őt és környezetét egyaránt. Jézus földi életének idejében a kortársak előtt tehát ugyanúgy rejtély volt a Jézus személyében megjelenő valóságos és szabadító Isten, mint ahogyan azóta is bármikor.

Az biztos, hogy önmagában a jellel a pásztorok nem tudtak volna mit kezdeni. Ráadásul a jel meghökkentő és érthetetlen volt számukra. Az angyalok, mint Isten küldöttei (angeloszai) Isten szavát szóaltatták meg. A pásztorok a furcsa, sőt ellentétes értelmű jel ellenére is bizalommal hallgattak az isteni szóra. Jel és hír együtt nyerte el értelmét – örömmel tértek vissza a nyáj mellé Betlehemből, „dicsőítve és magasztalva Istent mindazért, amit hallottak és láttak, úgy, ahogyan ő megüzente nekik.” (Lk 2,20)

A karácsonyi történet közismert szereplői a napkeleti bölcsek is. Egészen más kultúrkörből, hitvilágból érkeztek Izraelbe. Ők előbb a jellel találkoztak. Tudós csillagászként a boly-

gók ritka együttállása azt jelezte számukra, hogy Izraelben minden eddiginél nagyobb király született. Érthető, hogy először Heródes királyi palotájában keresték a csecsemő uralkodót. Amikor nem találták, mégsem tértek vissza csalódottan hazájukba, hiszen a Messiásról szóló próféciákban jártas írástudóktól megtudták a hírt a Megváltó születéséről. Nem a látszatra adtak tehát, hanem a jelet és a hírt komolyan véve eljutottak a betlehemi istállóig. Miután ajándékaikkal: az arannyal, tömjénnel és mirrhával kifejezték, hogy a jászolban fekvő csecsemőt teljes jogú királynak tekintik, örömmel tértek vissza hazájukba.

Karácsony ünnepi örömeire rengeteg jel készült föl ma is. De az isteni jel – a jászolból-cső karácsonykor, a keresztfa nagypénteken – nem az általunk ismert erőről és hatalomról beszél, hanem éppen az ellenkezőjéről! Életünkben olykor úgy tűnik, mintha Istennek nem lenne ereje és hatalma a mindent elárasztó gonosz felett.

A keresztyén hit örömeinek forrása ma is a jel és a hír együtt – akkor is, ha a jel gyenge és kiszolgáltatott Istent mutat. Hogy örömmel meglássuk az ellenkező látszat mögötti valóságot, hallgassuk meg Isten szavát, igéjét. Bármilyen háttérből érkezzünk is el az ünnepig, mindannyiunk számára ma is a jel és a hír együtt teremti meg az Istennel, önmagunkkal és egymással való megbékélés örömeit. A jászol jele, a kereszt jele – és az evangélium igéi, amelyekben maga a Föltámadott Jézus szólít meg minket. Krisztus nélkül a terített asztal mellett és az ajándékok sokasága között is üres marad karácsonyunk. ■

Séták szülőhelyünk fái és bokrai körül 6.

Adventi séta

Masa György

■ A karácsonyi készülődés nem feltétlenül az év legnyugalmasabb időszaka, hiszen az óév feladatait le kell zárni és – egyebek mellett – az ünnephez szükséges kellékeket is meg kell vásárolni. Az egyik legfontosabb ezek közül a megfelelő karácsonyfának való

Ciprusok a Szűzanya régi szobra mellett

fenyő beszerzése. Szülővárosunk fái és bokrai között tartott sétánk ezért most nem a megszokott nyugodt andalgás lesz, hanem jártunkban-keltünkben vetünk néhány pillantást a város fenyőféléire, hátha ez a szemle segítséget nyújt majd a megfelelő ünnepi fa kiválasztásához.

Előljáróban el kell mondani, hogy a *fenyőfélék* többsége nem ideális megoldás a városfásításra. Többségük ugyanis sekélyre nyúló gyökerekkel rendelkezik, hegyvidékek körülményei között ez a lehetőség adatott nekik. Eredeti élőhelyükön általában sűrű állományban növekednek, együtt jobban védve vannak a szélöntéstől. A városba ültetett példányok ezzel szemben magányosan állnak, hiszen szép formájuk csak így bontakozhat ki. Így viszont a nagy méretűre növekvő fenyők a szélviharok során gyakran gyökerestül kifordulnak, mint ahogy az idei év szélviharai során az az újvárosi óvoda mellett és a belvárosi plébánia kertjében is megtörtént. További hátrányos tulajdonságuk, hogy megmetszve, csonkolva elveszítik díszítő értéküket, ezért nehezen alakíthatók a környező épületekhez. Mindezen tulajdonságok miatt kevés példányt láthatunk belőlük az utcákon, inkább parkokban, temetőekben és magánkertekben jellemzőek.

Akik iskolás korukban szorgalmasan tanul-

ták a biológia tárgyat, arra emlékezhetnek, hogy a fenyők a *nyitvatermők törzsébe* tartoznak. Ezt a hagyományos rendszertani kategóriát azonban már nem használják, mert a modern molekuláris vizsgálatokra épülő csoportosítás és az új rendszertani felfogás miatt az egykor ide tartozó fajokat több, különálló törzsbe kell sorolni. A témánkat adó növényeket a *fenyőfélék törzsébe* (*toboztermők, Pinophyta*) rendszerezik.

A Barátok temploma mellett található *Jávor Ferenc parkban* sok látványos, karcosú, lángnyelv alakú *európai ciprust* találunk. Ez a faj a tujákra jellemző, ágra simuló pikkelylevelekkel rendelkezik, tobozai gömbölydedek, dió méretűek. A ciprus a Kelet-mediterrán partvidéken őshonos, de az ókori népek sokfelé elterjesztették, Itáliában például tájképi jelentőségű faj

lett. A Földközi-tenger vidékén kibontakozó civilizációk kultúrájában mindenhol szimbolikus jelentést hordozott. A legidősebb ismert példány a 4000 éves iráni *Zarathusztra fa*, melyet a hívők szerint maga az ősi perzsa vallás prófétája ültette. Az Ószövetségben Isten kertjének egyik fája, Isten dicsőségének szimbóluma. Az ókori görög kultúrában a halál és a gyász kapcsolódik hozzá, az elhunyt házat cipruslombokkal díszítették. A keresztények az örök élet jelképét látják ebben a különös megjelenésű fában, más esetekben a Szűzanyát jelképezi. A mi ciprusaink

a templomkertben szépen fejlődnek, egységes képet mutatnak, reméljük, hogy a komolyabb fagyok vagy a nehéz hó sem tesz kárt bennük. A Belvárosi templom déli oldalán is találunk néhány ciprust, de itt társul hozzájuk egy atlaszcédrus is. A cédrus tűlevelei rövidek, csomókban állnak. A fa idős korára hatalmas méreteket ér el, ágai jellegzetesen vízszintesen nőnek. Közeli rokona (az is lehet, hogy alfaja) a legendás libanoni cédrusnak. Ez a faj – a ciprusokhoz hasonlóan – gaz-

dag kulturális jelentéstartalommal rendelkezik. A Gilgames-eposzban a Cédrus-erdőt a rettenetes *Humbaba* szörnyeteg oltalmazza. Legyőzése után *Gilgames* az Eufrátesz vizén úsztatja haza a kivágott fákat. A történet nyilván a cédrusnak a mezopotámiai gazdaságban és kultúrában betöltött fontos szerepéről emlékezik meg. Az egyiptomi fáraók temetésén használt napbárák, szarkofágok cédrusfából készültek, illetve a Biblia szerint részben ebből az anyagból építették az első jeruzsálemi templomot és Salamon zsidó király díszes palotáját is. A fákkal azonban az ókorok nem gazdálkodtak körültekintően, napjainkra csak néhány példány maradt meg az eredeti élőhelyen. A cédrus az Ószövetségben a nemesség, erő, boldogság és az örök élet jelképe, nem csoda, hogy a keresztények ebben magának Jézusnak a szimbólumát találták meg. Ezen a helyen a magyar festészet remekműveinek számító *Csontváry Kosztká Tivadar*-képeket kell még felidézniünk (*Magányos cédrus, Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban*). A bajai Templom téren növekvő cédrus még nem lépett abba a korba, amikor különleges ágszerkezete kibontakozik. Mindannyiunknak azt kívánom, hogy egyszer majd megláthassuk kifejlett formáját!

A Tóth Kálmán téri szökőkút körül négy, fejlődésben lévő *közönséges tiszafát* találunk, melyeket a tér felújítása során eltávolított öreg tiszafák helyére ültettek. A szobor háta mögött két példány megmaradt a régi kert idősebb fái közül is. A faj egyedeinek görbe törzse csavarodott, lassan növekedik. Levelei puhák, sötétzöldek. Feltűnő díszje a bogycsokor emlékeztető, piros

Magas luc a Petőfi-szigeten

Ezüstfenyő az uszoda kapujában

színű, elhúsosodó magköpeny, mely összel jelenik meg az ágakon. A tiszafa levele, kérge, gyökere méreganyagokat tartalmaz, mely főképp az emberre és a lovakra veszélyes. Hazánkban őshonos, Szentgálon tekinthetjük meg természetes erdőjét.

A közönséges *lucfenyő* is őshonos faj, a Kárpátokban fő erdőalkotó. Legtöbben karácsonyfának is ebből a fajból választanak. Alakja és illata csodálatos, de sajnos a száraz, meleg szobában. leveleit gyorsan lehullajtja. Baján több helyen is találkozhatunk vele. Szép nagy példányai vannak a Rókus temetőben és a kórház parkjában. A Petőfi-szigeten a felnőtt játszótér közelében (majdnem a Sobri-csárda előtt) áll egy természetes, jó alakú példány, de a Bajai Sporthorgász Egyesület székháza előtt is van két szép egyed.

Rokona a szürös luc, melyet a hétköznapi beszédben *ezüstfenyőnek* szoktak hívni. A városi környezetet jól tűri, igénytelen faj. Töbözői henger alakúak, az ágak végén lógnak, levelei a vastag viaszrétegtől hamvas kék színűek lehetnek. A szépen fejlődő példányok nagyon dekoratívak, ugyanis a korona alakja szabályos kúp alakú és igen sűrű. Eredeti

élőhelye Észak-Amerika, de számtalan változatát sokfelé ültetik. Városunkban is több helyen találkozhatunk vele, a Bajai Sportuszoda bejáratánál és oldalában vannak talán a legszebb példányok.

Magánkertekben gyakori a szintén amerikai származású *szürke luc* törpe változata, vagyis a *cukorsüveg fenyő*. Az 1-2 méteres magasságúra növekvő fa lombja nagyon sűrű, a korona szabályos kúp alakú. Az előbbiekhöz hasonlóan az egytűs (sic) fenyők

közé tartoznak a *jegenyefenyők*. Többségük impozáns méretűre növekvő, szabályos koronájú, örökzöld, dekoratív fa. A kereszténység felvétele előtti korokban termékenyítő erőt tulajdonítottak neki, az örökzöld ágak az újjászületést, halhatatlanságot jelképezték, ezért a tél legsötétebb napjaiban, a napforduló táján a nyugat-európai kelták és germánok ezekkel díszítették házaikat. A jegenyefenyők, mint karácsonyfák az utóbbi időkben nálunk is divatba jöttek, hiszen szépségük mellett tartósak is. Közös ismeretűjegyünk, hogy a levelek fonákján hosszabban két ezüst színű sáv fut végig. Kevés kiültetett példányt találunk városunkban. A *közönséges jegenyefenyő* egy példányát figyelhetjük meg a Bajcsy-Zsilinszky utcában, az Újvárosi lakótelep halászléfőző pavilonja mellett. A példány fiatal, de szabályos, dús lombkoronája szépen mutatja a faj jellegzetességeit.

A Szent János kápolna töltés felőli oldalán két gyönyörű *Nordmann-fenyő* áll, mely faj szintén a jegenyék közé tartozik (*kaukázusi jegenyefenyő*). Nevét leírójáról, a finn *Alexander von Nordmannról* kapta, ennek ellenére

nyugodtan használhatjuk a könnyebben ki-mondható és elterjedtebb normand (esetleg normann) fenyő nevet. A sötétzöld tűlevelek félkörben állnak a hajtásokon, a fa illata enyhe, kellemes. Jelenleg a legdivatosabb és legdrágább karácsonyfának számít.

A kéttűs fenyők közül viszonylag gyakori a *feketefenyő*. Ez a faj melegebb éghajlatú európai és kis-ázsiai hegységeiben honos, igénytelen, szárazságtűrő faj. Törzse görbe, levelei hosszúak, párosával állnak, toboza zömök, kúp alakú. Szívóssága miatt az alföldi homokbuckák fásítására használják, de a városokban is viszonylag gyakran ültetik. Szép idős példány látható a Rókus temetőben, illetve a Petőfi-szigeten a Radnóti Miklós Kollégium fajokban gazdag kertjében. Szokatlan megjelenése ellenére a bátrabbak karácsonyfának is választhatják, mert leveleit egyáltalán nem hullajtja, és kedvező áron hozzá lehet jutni. Szintén a kéttűs fenyők közé tartozik az *erdei fenyő*, melynek törzse a felső részen vöröses színű. Városban ritka, de az erőltetvényeken gyakran előfordul. Baján a Kálvária temető oldalbejáratát őrző néhány kisebb példány. Különlegesen hosszú, lógó és puha tűleveleiről ismerhető fel a *selyemfenyő*, mely egy extravagáns karácsonyfa kiváló alapanyaga lehet. Levelei ötös csoportokba rendeződnek, tobozai hosszúak és hengeresek. Fejlett példány megismerhető a Vízügyi Labor egykori, ma elhagyott belvárosi épületének kertjében, vagy a Kinizsi Pál utcai óvoda kapuja mellett.

A Bajai Honpolgár kedves olvasói láthatják tehát, hogy változatosságából nincs hiány a városba ültetett fenyőfélék között, és biztosan hasonló sokszínűséget tapasztalhatunk majd az árusok kínálatában is. Kíváncsi mindenkinék, hogy a békés és boldog ünnep mellé találja meg a legszebb karácsonyfát! ■

Nordmann- (vagy normand) fenyők

Tiszafa a Tóth Kálmán téren

Karácsonyi gyűjtés a rászorulóknak

Sarlós István

■ Az adventi időszak és a Karácsony az ünnep mellett a jótékonykodásról is szól. A legtöbb adományt ekkor adják az emberek nehéz sorsú embertársaiknak. A reformkorban kezdődő egyesületi élettel párhuzamosan megjelent a decemberi jótékonykodásnak a szokása is, amely a kiegyezés után az egyesületek szaporodásával egyre nagyobb méreteket öltött. Alapítványok, jótékonyági egyletek, segélyegyletek, vallási egyesületek alakultak, amelyek elsődleges céljuknak tekintették jótékonykodást, de nemcsak ők, hanem a velük párhuzamosan működő tevékenységre specializálódott egyesületek – például sport- és szabadidőegyesületek – is hirdettek meg Karácsonykor karitatív programokat. Az alapítványok jótékonyági tevékenysége általában valamilyen ösztöndíjpályázat meghirdetése volt, amely a szegény sorsú, de tehetséges fiatalok továbbtanulását segítette. Az országos szervezettel bíró egyesületek természetesen országos kampányt hirdettek, amelyet bejelentettek a törvényhatóság vezetőjének, aki azt hivatalosan engedélyezte. Az ő felhívásai országos és helyi lapokban is megjelentek – ezt a törvényhatósági engedéllyel együtt kapták meg –, és valamilyen nagy horderejű problémára próbáltak a maguk keretei között megoldást találni. A helyi egyesületek a lehetőségeikhez mérten a helyi társadalom, az itt élő kicsi közösségek mindennapjait próbálták jobbra tenni adományaikkal. Az ő akcióikat minimális nyilvánosság kísérte, bár a törvényhatósági vezetésnek bejelentették tevékenységüket és az elért eredményeiket is.

Az első világháború alatt az egyesületi aktivitás jelentősen csökkent, Baján a szerb megszállás alatt szinte teljesen megszűnt. Az 1920-as években feléledő egyesületek segélyező tevékenység fokozatosan épült újjá reagálva az új politikai, gazdasági és társadalmi helyzet adta kihívásokra. A két világháború között a jótékonyági kezdeményezések egyik vezető személyisége a kormányzóné, Horthy Miklósné, született Purgly Magdolna volt. Az 1920. október 21-én alakult Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvak Országos Nemzeti Szövetsége a vitési rend közreműködésével az egyik legaktívabb adománygyűjtő szervezet volt az 1920-30-as években. 1933-as országos adománygyűjtő felhívásuk december 21-én jutott el Bajára.

„20.505/1933

Méltóságos Polgármester Úr!

A „Honsz” bajai csoportjának vezetősége tisztelettel kéri Méltóságod, hogy a közelgő karácsonyi ünnepekre és a beállott télre való tekintettel engedélyezni kegyeskedjék, hogy a bajai jótékonycélú nőegyesületek közreműködésével, illetve segítségével ismerőseink és jóakaróink közt pénzbeli, vagy szeretet-adományokat gyűjthessünk az ínségben levő hadiözvegyek, hadiárvak és hadirokkantak részére.

Ismerve Méltóságod minden jó és nemes cselekedetét lelkesülő igaz jó szívét, kérjük Méltóságodnak nemcsak szíves engedelmét, hanem jóakarátú támogatását is.

Vagyunk a Méltóságos Polgármester Úrnak Baja, 1933. december hó 4-én teljes tisztelettel:

vitész Somló János, a Honsz bajai csoportja elnöke.

Kerekes Ernő, a Honsz bajai csoportja ügy. [ügyvezető] igazg. [igazgató]

A december 4-i kezdeményezéshez képest a levél csak 21-én érkezett meg Bajára, így a Karácsony előtti időszakban csak minimális gyűjtésre maradt idő, bár eredetileg is december 30-ig tervezték. A polgármesteri hivatal már másnap kiadta az engedélyt, amit a felhívás plakátjával együtt továbbítottak a bajai rendőrkapitányságra, mivel az ő engedélyükre is szükség volt a nyilvános gyűjtéshez. December 23-án a rendőrség is megadta az engedélyt. A bajai újságok – Baja-Bácska, Bajai Újság, Független Magyarország – szintén megkapták a felhívást „közérdekből díjmentes közlésre” felirattal, hirdetés formájában tették közzé a következő lapszámban. Ekkor a bajai nőegyletek a saját kezdeményezéseikkel foglalkoztak, így a Honsz megkésített felhívására nem maradt idejük, ezért a bajai csoport december 28-án egy újabb kéréssel fordult a

városvezetéshez az időintervallum módosításáért. Végül a jótékonyági nőegyletek január 2-10. között gyűjtötték be a bajai adományokat a Honsz részére.

Az országos kampányokkal szemben a kisebb helyi akciók sokkal egyszerűbben zajlottak, itt nem kellett a hivatalos részleteket összehangolni, jellemzően helyiek adományoztak helyieknek minimális nyilvánossággal. A helyi adományok célközönsége jellemzően a gyerekek, azon belül is a kisgyerekek voltak. Az ilyen típusú adományokat csak bejelentették a polgármesteri hivatalnál.

„20.044/1933.

Méltóságos Polgármester Úr!

Alulírott mély tisztelettel jelentem, hogy Fő-tisztelendő Máhig Ervin h. [helyettes] plébános úr és Nagys. [Nagyságos] Szabó Sámuelné úrasszony vezetése alatt lévő bajai kiscsávolyi oltáregyesület a kiscsávolyi óvodában 16 gyermeket felruházott, új felső és alsó ruhával látta el őket.

Egyben szabadjon megemlítenem, hogy a ruha kiosztás „Mikulás”-ünnepély keretében történt, s a gyermekeknek megajándékozta a szülők áldozatkészségével történt. Máhig Ervin h. plébános úr 9 P 30 fill. járult hozzá.

Jelentésem tudomásulvételét kérve vagyok Baja, 933. évi dec. hó 11-én mély tisztelettel.

Kalász Margit, óvónő.”

E bejelentésre a polgármesteri hivatal december 30-án válaszolt egy köszönetnyilvánítással. „A bajai kiscsávolyi kiseddóvó 16 növendékének a bajai kiscsávolyi oltáregyesület elnökségének Baja város közönsége nevében hálás köszönetemet nyilvánítom. Baja, 1933. dec. 30. polgármesterhelyettes.” Ezután a levelet az ügy lezárásaként a városi levéltárba tették. ■

20 év, 20 mérföldkő

Jubilál a Rábl Színpad és Zenei Közösség

■ **Fennállásának 20. születésnapját ünnepli decemberben városunk egyik jelentős amatőr színtársulata, az eredetileg a Szent László ÁMK keretei közül kinövő Rábl Színpad és Zenei közösség. Az eltelt két évtized során a társulat – amelynek lapunk régóta médiapartnere – számos, a legkülönfélébb színpadi műfajokba sorolható, emlékezetes előadással örvendeztette meg a bajai közönséget, és számos szakmai és kulturális elismerést is nyert. A jubileum alkalmából a társulat tagjai és hozzájuk közel állók visszaemlékezéseivel idézzük fel első húsz évük egy-egy érdekes, kiemelkedő pillanatát, és ehhez hasonló folytatást kívánunk nekik!**

Összeállította: Dely Géza

■ **„A szép tánc a tánc hevületéből születik”** – mondja Saint-Exupéry. A Rábl társulat talán nem több, mint egy nagy hevület. Sem nem jobb, sem nem több, mint akárki más. De van valami, ami belülről hajtja őket oly erővel, amely még önmagukon is átvezeti őket, hogy együtt megérkezhessenek valahová, amely egyesével nem volt megírva a sorsukban, de a közös alkotás, közös sorsot is írt köréjük. És ehhez a könyvhöz mindenki hozzáír egy sort!

2003: Nem mi akartuk az előadást, ő akart minket (És mi élünk – Gálaműsor)

„Föld anya, Ég anya szólj, hogy hova megy az út!” 2003 december 3.: És mi élünk! Egy teljes 6. osztály együtt énekl a sulis éves gáláján, hogy „nem akarok eltévedni”. Majd együtt táncol és szaval, ad elő valamit még további 70 tizenévesssel. Ismerős dallamok, lendületes tánc lépések, néha még bátorítalan, de megszólalni akaró énekhangok, egymásba kapaszkodások és őszinte mosolyok egyvelege a világot jelentő deszkákon. Vajon ez lehetett a receptje annak, hogy néhány 12 éves bakfis azt érezze: Ezt nem szabad abbahagyni!? Mert mi éltünk akkor, és tettünk érte, hogy továbbra is éljünk! Hiszen utána éltettünk egy olyan közösséget, ahol a sok színpadi munka során és mellett még számtalan őszinte kacajnak, kézfogásnak, erősödő énekhangnak, bátorító szavaknak, igaz barátságoknak, otthonos, biztonságos légkörnek lehettünk a részesei, és lehettünk még mindig.

Azt hiszem, nem tévedtünk el. Hála érte! „Mégis élünk, semmi másért, csak mert úgy szeretünk élni.” (Magdali Anna, Rábl-tag)

2004: Na, jó! Legyen még egy játék! (Ifjú szívekben – Gálaműsor)

„Ifjú szívekben élek, s mindig tovább.” 2004 decemberében közel százan zengték Ady Endre szavait a színházteremben. Mindig jólesik hallani Gézától, hogy ha akkor, az előző évi gálaműsor után, egy maroknyi lelkes kiskamaszként nem rágjuk a fülét, hogy csináljunk még „színházat”, talán most nem ünnepeleánk. De

ott és akkor újra létrehoztunk valamit, közösen, mert éreztük, hogy egy ilyen közösséget érdemes éltetni. Azóta alakult, formálódott, változott, de a lényeg, az érzés, hogy ide jó tartozni, hogy jó egymáshoz hazajönni, azt hiszem, mindig megmarad. Akkor, 13 évesen még nem sejtettem, hogy húsz évvel később még mindig érezni fogom ugyanazt, amit ott, és húsz évvel később még mindig lesz az életemben egy hol szorosabban, hol lazábban körém fonódó állandóság. A Rábl! A csapat! (Farkas-Schoblocher Anna, Rábl tag)

2005: A zene megtermékenyített, és mi összehangolódtunk (Húzd a harangot – Koncertműsor)

Géza. A Gézáék. Egy csapat, amely mindig is tudott Csapat lenni. Összefogni, a semmiből és néhány festőállványból összerakott díszletben őszintén örülni annak, hogy színházat csinálunk. Hogy húzzuk a harangot. Sosem felejtem el a társaim arcát, ahogy valami különös élettellel teltek meg körülöttünk a *Kormorán* dalai. Fialatok voltunk és szerettük. Azt is, amit csináltunk – és persze egymást is. Nagyon! (Pethő Dávid, visszatérő fellépő)

2006: A csend éve

Az egyetlen évünk fennállásunk óta, amikor nem volt új bemutatónk. Egyrészt személyes veszteség is állt a háttérben, amely megállásra, befelé fordulásra készítetett, ugyanakkor, mint egy várandóság időszakában, nagyon is születőben volt valami. Három – nem teljesen önszántamból indított – iskolai produkció után megérett a belső döntés, és lélekben meg-

született a *Szent László ÁMK Színtársulata*. A veszteség engem magamat érlelt felnőtté, felelőssé, és odaálltam végleg ezek mellé az „akaratos, követelőző”, ellenállhatatlanul lelkes kicsik mellé, akik a gyermekeimmé váltak, megfogtuk egymás kezét, és megkezdtuk az alkotást. Talán itt már tudtuk, hogy nem csupán esetleges projektek lehetőségei lesznek csak a jövőben, hanem egy tudatosan, előre tervezett folyamat, amely mindannyiunk életét írja majd. (Dely Géza, Rábl tag)

2007: Színjátszó születik, arcunkat keressük (Míg arcunk nem lesz – Ifjúsági opera)

Az elmúlt évek gálaműsorai után ez volt az első valódi darabunk, és máris nagy vállalat tettünk egy ifjúsági opera színpadra vitelével. Minden résztvevő számára új kihívás volt, hogy már a próbafolyamat elejétől kezdve szorosan együtt kellett dolgoznunk, és ennek köszönhetően csodálatos közös munka vette kezdetét. Számomra óriási élmény volt látni, hogyan leszünk képesek ennyire különleges darabot színpadra vinni, ahol a szereplők némán, maszkban játszanak, a hangjukat pedig a zenekari árokban megbúvó énekesek adják. Hiába volt sokévnnyi korkülönbség a szereplők között, ez teljesen elmosódott, és „színjátszóként” mindannyian egyenlőek lehettünk. A végére, úgy érzem, megtaláltuk az arcunkat, ami az elmúlt 16 évben lassan mindig változik és érik egy kicsit – akárcsak bármely emberi arc. (Bán Zsuzsanna, Rábl-tag)

2008: Hőskor, a lelkesedés mindent visz (Kóristák – Ifjúsági zenés dráma)

„Eljárt az idő messze, messze száll, és neked nem marad más csak egy halvány fény az utad legvégén.” Hatodikosként, megsze-

Ádám almái

penve léptem be az első énekpróbánkra a Szent László egyik osztálytermébe, ahol sok számomra ismeretlen „nagy” fiú és lány közé kerültem. A közös próbák, játékok, éneklés azonban hamar egy második osztályt teremtettek számomra, így mindig izgatottan vártam az együtt töltött időt a „Tófenékben”, a darabbeli gyerekek otthonául szolgáló világban. Ennek az időszaknak a legfontosabb tanulsága számomra az, hogy felnőttként őrizzünk meg minél többet abból a játékos, nyitott gyerekből, akinek az eljátszott ideje már rég elmúlt, mert ez biztosan megszépíti utunkat, melynek legvégén – a darab egyik legszebb énekét idézve – egy halvány fény világít mindannyiunknak. (Császár Zoltán, Rábl-tag)

2009: Felültünk a vonatra, mely ki tudja, hol áll meg (Életvonat – Dráma, vígjáték)

Számomra azért volt különleges ez az év, mivel sokan az első társulati tagok közül ekkor ballagtunk el. Ebben az évben mutattuk be az *Életvonat* című darabot, amely egy különös film nyomán született meg. Bár látszólag vígjáték, valójában nagyon is komoly témával foglalkozik, és megrendítő üzenete van. Jól rímelt a helyzetünkre, mivel színpadok mögött is épp ilyen kettős érzéseink voltak. Izgatottan készülődtünk, nevettünk a vicces jeleneteken, a bakikon, miközben kicsit szomorúak is voltunk, mert tudtuk, hogy diákként utoljára állunk színpadra. Az előadások előtt a többiek egy énekkel búcsúztattak minket a színpadon, a függöny mögött. Egyfelől lezárult számunkra egy korszak, másfelől viszont innen indult a társulat iskolán túli élete, mely azóta is zakarta. (Király Zsuzsanna, Rábl-tag)

2010: Megkeresztelkedtünk, keresztapánk: Jávor Béla (Szerelmes Shakespeare – vígjáték)

Rendkívül hálás vagyok Dely Gézának, hogy a társulatuk évek óta őrzi és ápolja a nagyszüleim nevét, emlékét és tevékenységét. Rábl Béla és felesége, Szarvas Ilona hosszú időn át szórakoztatták a bajai közönséget. Igaz, ők elsősorban bohózatokat, népszínműveket, operettekét adták elő, de a tematikus különbözőség ellenére összeköti az egykori és a mai amatőröket a lelkes ügyszeretet és a közös játék öröme, ami nemcsak saját maguknak, de a nézőknek is maradandó élményt jelent. A jelenlegi társulat munkájában nagyra értékelem azt az alapos előkészítőt, elemző munkát, amely kedvezően formálhatja a gyakran még iskolás korú szereplők személyiségét. Az pedig külön öröm számomra, hogy a különböző műfajú zenei előadásai egy részében zongoristaként magam is közreműködhettem. (Pethő Attila, Rábl Béla unokája)

2011: Azért beszélünk a halálról, mert

a lélek halhatatlanságát keressük (Azon az éjjel – hallottak napi dramatikus verses est)

Az *Azon az éjjel* verseken keresztül, dramatikus elemekkel tarkítva hangsította fel az elmúlás, a veszteség, a visszafordíthatatlanság és a remény mindenki ott suttogó hangjait. Ez az est olyan volt, mint a Rábl Színpad maga: kifejez, meglátat, kimondat, átsegít, gyógyít, felszabadít. A Rábl-darabok mögött az életünket, látásmódunkat meghatározó fontos gondolatok, érzések vannak, amelyek kifejezik helyettünk azokat a mélységeket, amelyeket magunktól nem akarunk meglátni, nem tudunk kimondani. Felnyitja a szemünket, átsegít a nehézségeinken, továbbgondolásra készítet, együttérzést ad, és a darabok végére érve valami olyannal a szívünkben indulhatunk el, ami egy részünket felszabadítja, és könnyebbek leszünk. Többek leszünk. (Kuti Barbara, korábbi Rábl-tag)

Az első kamarajáték! Azóta sem tudtuk abbahagyni ezt a műfajt! (Az ügy – Drámajáték)

Harmadik éve játszottam a társulatban, ekkor mutattuk be *Az ügy* című darabot. A közönségnek, illetve nekem is az egyik kedvencem, a mai napig. A különlegessége az volt, hogy a színészek a nézők között foglaltak helyet. A darab elején rejtély volt, ki a színész és ki a néző. A darabot több városban is előadtuk, és ez volt az első, amelyet versenyre is vittünk. Ami viszont keserű emlék, hogy a szöveget nem tudtam az első előadáson, de számíthattam társaimra, ahogy azóta is. Ezek vagyunk mi, egy összetartó, befogadó közösség! (Bócsa Róbert, Rábl-tag)

2012: Találtunk valamit, ami belőlünk szól, ami a miénk (Muzsikusz – élő zenés koncert)

„A muzikusnak dalból van a lelke, az egész világ szíve dobog benne.” Amikor a nagyközönség előtt állva először énekeltük végig ezt a dalt, a reflektorok bántó fényére fogtam, igazából azonban az elérzékenyülés volt az oka, hogy könnybe lábadt a szemem. Valami megmagyarázhatatlan szomorúság fogott el, holott nem lett volna rá okom. Csupa szép, kedves, életerővel telt fiatallal állhattam a rivaldafénybe és repülhettem vissza az én igazi világomba, az 1930-40-es évek romantika fátylába csomagolt, nem mindig szép és irigy-

Könnyűzenei piknik

lésre méltó világába. Tizenegy év után még ma is megkönnyezem ezt a dalt. De ma már a romantikus hangulatú képek mellett a tizenegy év elmúlásának rideg valósága is eszembe jut. Sok minden változott meg bennünk, körülöttünk azóta. Egy kimondva, kimondatlanul hagyott kérdés azonban örökké élni fog a szívünkben: „leányok, legények a Rábl muzikusait az nagyon szeressétek!” (Kasza Péter, Rábl-tag)

2013: Ünneplőbe öltözött lélekkel tisztelgünk a NAGYOK emléke előtt (Cseh Tamás emlékest – Koncertműsor)

Gézával volt egy álmunk. Azt álmodtuk, hogy két fickó és egy gitár kiáll (kiül) a színpadra, és megtölt egy estét egy másik Géza (Bereményi) és egy (Cseh) Tamás dalaival. Az álom pedig szép lassan (évek alatt) önjáró lett: adott, kért, elvett, vitatkozott, beleegyezett, és jutalmazott minket. Végül a színpadra már két lány és két fickó botorkált fel, a dalok pedig írták, játszották és énekeltek magukat. Mi pedig hagytuk. Hagytuk, hogy úgy szóljanak át rajtunk, ahogy épp érezzük magunkat (egymást), miközben egymás életébe költözünk, a szerelmeinkkel veszekszünk, és a gyermekkorunkat vágyjuk. Életemben nem izgultam még ennyire egy színpadon. Mert ott és akkor nem a dal-lamok és a szavak számítottak. Csak az, hogy ott és akkor ott vagyunk-e egymás lelkében. Ott voltunk. (Fazekas Péter „Igor”, Rábl-barát)

2014: Fel nőnek a gyermekek, az új igények új történeteket írnak (Jubileumi koncert)

Jeles és meghatározó év volt a Rábl Színpad életében: jubiláltunk és felnőtte váltunk. Ekkor, 17 évesen, éppen csak néhány éve voltam tagja a társulatnak. Szinte még gyerekként nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy helyet kaphattam a koncerten, és büszkén álltam egy színpadra a „nagyokkal”. Ez volt az első előadás, amelyben már elballagott szent lászlós diákok is részt vettek. Ünnepléses és

megindító volt. A produkció volumene ellenére végtelen türelemmel és megértéssel dolgoztunk együtt, és teremtettünk valami csodálatosat arra a színpadra. Lezárult a kizárólagos diákszínpad időszak, és megkezdődött a felnőtt, önálló színtársulat korszaka. Vajon akkor gondoltuk-e, hogy ma újra itt állhatunk, újabb sikeres 10 évvel a hátunk mögött? (*Kiss Virág, Rábl-tag*)

2015: Mesélünk, mert a mesénket írjuk! (Varázsdada – mesejáték)

Első évem egyetemistaként. Első évem nem középiskolásként. Hirtelen rengeteg újdonság. De még nem tudtam teljesen elszakadni a megszokottól. Felkértek a *Varázsdada* egy szerepére. Épp jókor. Visszagondolva, minden előadás akkor jött, amikor szükségem volt rá. Mindig tanított valamit magamról, az életről. Ez a mese különösen. Itt tanultam meg, hogy bár a változás bár nehéz és néha fájdalmas, muszáj, hogy haladni, fejlődni tudjunk az életben. Ennek a mesének, ennek a társulatnak is köszönhetem, hogy most ott tartok, ahol. Szóval, köszönöm, Rábl Színpad, hogy 13 éve alkotsz és alkotlak! Legyen ez még sokáig így! (*Debreceni-Schaffer Rebeka, Rábl-tag*)

2016: Sokat nevetünk, de csak ritkán nevetettünk! (Katyi – Vígjáték)

Amikor a Katyit bemutatta a Rábl Színpad, már 7 éve segítettem őket a jelmezek tervezésével, készítésével. Volt előadásai között mese, dráma, krimi, zenés produkció, mind másért volt kihívás. Több olyan mű is, amely filmadaptáció, ez kettős próbatétel. Nehéz, mert ha a néző már látta a filmet, akkor van egy kép a fejében egy elvárással, amelyet illik felülmúlni. Rádadásul a Katyit mindenki szereti, én is. Anyukámmal sokszor megnéztük, amikor a tévében játszották. Egy 1942-es fekete-fehér film, bájos, egyszerű történet, mosolyt csal az ember arcára. A két nagyszerű főszereplő, *Magdali Panni* és *Kasza Peti* zseniálisan játszották a két eltérő karaktert. A társulatnak jól áll a filmadaptáció. Mindig kíváncsian várom, pláne, ha láttam is a filmet, vajon hogy

A Négyszögletű Kerek Erdő

oldják meg ezt meg azt a színpadon... és ők megoldják. (*Fehér-Baros Anikó, Rábl-tag*)

2017: Lassan bejegyezték minket a város színháztörténetébe (Az elhallgatott nő – Krimi)

Nagyszínpadi előadás volt, sok szereplővel, izgalmas, fordulatos sztorival. Hosszú idő után az első prózai darab, amelyben színpadra álltam. Élénken él bennem az érzés: felpeszüdt a vérem – mintha hosszú, unalmas álomból ébredtem volna. Hiányzott a színpad – akkor jöttem rá, menyire. A „visszatérésnek” pedig (önnön szempontomból) szerencsés véletlenek sorozata és egy szeretettel/elfogadással teli közeg ágyazott meg. A bizalom, amely rövid időn belül kialakult a darabban szereplők között, olyan municiót adott, amely elválaszthatatlanná tette a kapcsolatokat a társulattal. Ez nem egyszerű „munkakapcsolat” – az önzetlen szeretet, a csapatszellem, a közös játék öröme, az egység kovácsol össze velem. Ez teszi a Rábl Színpadot Rábl Színpaddá. Immár 20 éve. (*Dudás Júlia, Rábl-tag*)

Azt szeretnénk megmutatni, ami nem lenne megmutatva, ha mi nem mutatnánk be! (Csendes éj – Dráma)

Az advent időszakában tilos a zajos mulatság, a tánc és a lakodalom - tartja a keresztény kultúrkör és az egyház a karácsonyi ünnepkörrel kapcsolatos szabályaként. A Rábl Színpad 2017-ben ebben az időszakban mutatta be *Csendes éj* című darabját, amely kimondatlanul is, de teljesítette az ünnepkörhöz kötődő elvárásokat. Talán azon túl is: különleges színházi élményt adhatott a nézőknek. A darab a második világháború zord világának idejében játszódott, a darab legtöbb pillanatában mégis alkalmas volt megidézni az elcsendesülést, a békés és szeretetteljes jeleket. Az előadás megalkotása során a szereplők maguk is különleges közeget teremtettek a próbateremben és színpadon is. Nagyon kedves emlékként őrzöm magamban ezt az előadást, hiszen a színjátszók között is unikális közösséget teremtett a közös

Kreón és Antigoné

alkotás élménye. Hovatovább eredményes vállalkozás volt a társulattól, mivel a kedves nézőink visszajelzései hitelesítették, hogyan lehet a végtelen komor háború közegében meglátni az emberi kapcsolatokban rejlő boldogító percek. Hitelesen, őszintén és szeretetteljesen. (*Csanádi László, Rábl-tag*)

2018: Klasszikus klasszikátlanítva (Antigoné – Dráma)

Nehéz néhány mondatban megfogalmazni mindazt a sok élményt, amellyel gazdagabb lettem a társulat által. Rengeteg kihívással kellett szembenéznem, melyek sokszor nehéz pillanatok okoztak, de a végkifejlet mindig jól sült el. Lehetőséget biztosított számomra, hogy fejlesszem a személyiséget. Első komolyabb szerepem az *Antigoné*-ban *Haimón* volt. Nagy hatással volt rám a darab, sokszor eszembe jutnak pillanatképek, melyekre boldogan emlékszem vissza. Kár, hogy vége lett. Igaz, mindig ezt érzem az utolsó előadás után. Fontos számomra, hogy technikusként a különböző előadásokhoz eltérő technikai megoldásokat hozzak létre. A társulat által ismertem meg legjobb barátaimat, társaimat, akikkel lassan 10 év távlatából is szoros kapcsolatot ápolunk. Életem meghatározó állomása ez a kis közösség. (*ifj. Grészló István, Rábl-tag*)

Miután arcunk lett, a bemutatókat a saját arcunkra formáltuk! (Rém hangosan és irtó közel – Dráma)

Ha vezetőként társulatunkra gondolok, akkor az élményeken túl az jut eszembe, hogy egy nagy önmegfogalmazás számomra ez a 20 év. Elmondani azokat a dolgokat, ránézni, feldolgozni mindazt, amit fontosnak vagy egyenesen életbevágónak gondolok. Így a témaválasztás jó értelemben mindig rólam, rólunk szólt, sosem a közönségről! A másik alapvetés számomra, hogy minden, amit bemutatunk, a mi alkotásunk legyen! A „nem másolunk másokat” szigorú elv ebben számomra. Ezért van az, hogy kizáró-

lag saját adaptációkat mutatunk be, mert nem érdekel, hogy egy művet hogy raktak színpadra mások. Az érdekel, hogy én mit akarok vele megmutatni! És ezért jöhetnek a filmadaptációk, ha maga a film kikerülhetetlen számomra. Ilyen volt a *Rém hangosan és irtó közel*. Kikerülhetetlen volt az alkotás előtt a lelkemben, és kikerülhetlenné vált az alkotás után a Rábl egész életére nézve is. (Dely Géza, Rábl-tag)

2019: „Azt a népet nevezem kulturáltnak, amelyik maga alkotja meg a táncait” Saint-Exupéry (Szávítri – Kortárs táncjáték)

Ha a táncukat nézed, a szívünk szavait halod – ez a legtalálhatóbb, ami a Szávítri kapcsán eszembe jutott. Olyan történet ez szerelemről és halálról, mely Baján elsőként adott teret egy kortárs-modern táncjátéknak, és ezzel együtt alkotótársammal, Gyimesiné Bencze Judittal arra, hogy megmutathassuk, mit jelent számunkra egy (ilyen csodás) történetet a mozdulatok nyelvére lefordítani. Több előadás után is a közönség álló vastappsal adott bizonyosságot: jó az út, amelyre ráléptünk. Ez az érzés alkotóként, szereplőként egyszerűen leírhatatlan... Hála, öröm, kiteljesedés, érték. Értékes, amit a befogadók általa kapnak, amivel bővült a társulat, és ami által további értéket képviselhet. Értékkeremtés, művelődés, szórakozás, terápia. Ezt jelenti számomra a Rábl Színpad és ez a darab. (Csobot-Baros Eszter, Rábl-tag)

2020: Olyan jó volt, amit másoktól láttam, hogy meg akartam csinálni jobban! (Női partórság szemé láttára – Komédia)

Ha egyetlen szót kellene írnom, biztosan az lenne, hogy: „alázsoborgott”. S hogy mit jelent ez? Nem tudjuk, de talán nem is fontos. A 2020-as év hozta el számomra azt, amire a legjobban vártam (nem, nem a koronavírus!): az első főszerepemet a Rábl Színpadnál. *Békés Pál* komédiáját másodjára vette elő a társulat, miután egyszer 2012-ben már osztatlan sikert aratott – s ez nem kevésbé volt így ebben az évben sem. Összeállt egy középiskolás társaság, s egy olyan kort idéztünk meg, amelyben nagyszüleink éltek – illetve talán Géza is. Ebben az évben újból megmutatta a Rábl Színpad, hogy milyen sokszínű, így a komédiának is bátran van helye a repertoárban, nem csak a tragédiának. Milyen is a Rábl Színpad humora? Épp olyan, mint az összes többi előadása; kicsit más, kicsit sajátos, de a miénk, s pont ettől válik nagyszerűvé. (Tóth Dániel, Rábl-tag)

Egy darab, amely kivitt minket a városból, és országos szakmai zsűri is megismerte a nevünket (Rém hangosan és irtó közel – Dráma a fesztiválokon)

Ha valaki megkérdezi tőlem, mit adott nekem a Rábl Színpad, egy szóval válaszolni tudok rá: szenvedélyt. Szvedélyt a színház iránt. 2020 a Rábl életében szerintem meghatározó volt, főleg színházi fesztiválok szempontjából. Habár mindig nagy örömmel tölt el az itthoni közönségnek játszani, az ember vágyik arra, hogy tőle függetlenek is elismerjék. A *Rém hangosan és irtó közel* c. darabbal az első fesztiválunk után nem-hogy elismertek, hanem meghívtak minket játszani az ország különböző pontjaira. Ez a darab a részemé vált, nem is a főszerep miatt, amelyet játszhattam, hanem a sok energia, munka, mosoly és sírás miatt, amelyeket együtt éltünk meg. Akkor jöttem rá, hogy azt szeretném, hogy ez a szenvedély a hivatásom legyen. Köszönöm, hogy ezt itt megláthattam! (Szemesi Csenge, Rábl-tag)

2021: Amikor senkivel sem lehetett volna találkozni, talán akkor találtuk meg talán legmélyebben egymást (Semmi – Dráma)

A legmélyebb magány és elidegenedés időszakában jelentett mentsvárat számomra a Rábl, illetve a *Semmi* című darab kilenc hónapos próbafolyamata. Ez volt az első előadás, amelyben szerepet kaptam, és meg is alapozta a mély szeretetemet a színjátszás, a közösség és az itt talált világ iránt. Igen, az itt talált világ, amely a maga különlegességében gyakran a színház és az élet komolyabb, árnyaltabb arcát mutatja nézőinek a halál és a fájdalom gyakori jelenlétével. A Rábl tükröt tart elénk: szembe-sít, elgondolkodtat, magával ragad, és nem hagy nyugodni. Akárcsak a *Semmi* című darab, amelynek ironikus módon ez a címe, de valójában a mindennel foglalkozik. Minden-nel, amire nekünk szükségünk volt, s ma is van: mindarra a fájdalomra, küzdésre, félelemre, haragra, amelyet az ember magában hordoz és mindezek megértésére. Így tulajdonképpen, amikor a világnak semmije sem volt – mi a Mindent élhettük át. (Hodován Jolán, Rábl-tag)

2022: Az örökség kérdése a „bölc-sülés” problémája (Fehér Anna öröksége – Táncjáték)

A Rábl Színpadban nőtem fel. Mi a felnőtt-ség? Azt hiszem, bizonyos értelemben a felelősség. Az, hogy már nem csak magunkért, a jelenért tudunk felelősséget vállalni, hanem azért is, mi az, amit átadunk az utánunk jövőknek. Hogy megértjük, a döntés, hogy mit örökölnék tőlünk, a mi kezünkben van. A mi dolgunk, hogy a saját életünk terhére feldolgozzuk, és a mi cselekedeteink adnak útravalót. A kultúrának az az őrtüze, amelyet a Rábl

Színpad 20 éve életben tart, olyan örökség, amelyet büszkén adhatunk át. A színpadon gondolat, érték, mondanivaló, a kulisszák mögött biztonság, értékrend, barátság. Vannak olyan tagjai, akik fiatalabbak, mint amennyi ideje a társulat létezik. Ez bizonyítja, hogy időtálló, megtartó értéket közvetít, mind a nézők, mind pedig azok felé, akik közösségre leltek benne. A felelősségünk. (Gyimesiné Bencze Judit, Rábl-tag)

2023: „Fogadjátok el, ha keményebben kritizállok most benneteket, mert ha amatőrök lennétek, a felét elhallgatnám! De ti profin játszottok, oly módon, hogy magam is szívesen dolgoznék ilyen emberekkel, így a profiknak járó kritikát kell mondanom!” – szakmai zsűri felvezetője a fesztiválon (Ruby – Dráma)

A Rábl Színpad már két évtizede szórakoztatja és hatja meg az embereket a produkcióival, melyekkel megpróbálja a művészet és érzelmek csúcspontjára repíteni az embereket. Bár a társulat kezdetől fogva tele volt lelkes művészelkekkel, a lehetőségek és a források korlátozottak voltak. Az elhivatottság, a szenvedély, a csapatmunka és az egymás közt kialakult kötelékek lehetővé tették, hogy szép lassan, de annál biztosabban nőjön nagyra ez a kis csodacsapat. A 2023-ban a társulat megmérettette magát a *Komlói Amatőr Színházi Találkozó*n, ahol a *Ruby* című előadás nagy sikert aratott, többek közt elnyerve egy arany minősítést is. Bár a színdarab két szereplős volt, a siker a társulat minden tagjának köszönhető, hiszen nagy családként éljük meg a jót és a rosszat egyaránt, immár az új színházi helyünkön, ahol végre a maximális szabadság erejével dolgozhatunk. (Bajzák Valentin, Rábl-tag) ■

Ruby

A negyedik falon innen és túl

Mayer István

■ A Rábl Színpad és Zenei Közösség ön-maga paródiájává vált – és milyen jól tették! E látszólag elmarasztaló vélemény mögött a *Még egyszer, hátulról* című darab tömör összefoglalása áll: a Michael Frayn 1982-es, többszörös díjnyertes komédiáját adaptáló előadásban valóban a Rábl Színpad színpadok mögötti munkálataiba nyerhettünk betekintést.

A színdarab egy vidéki színtársulat ügyetlenkedéseit mutatja be a próbafolyamat és a premier idején. A laikus színházlátogató nem feltétlenül tudja, hogyan is zajlanak egy-egy előadás előkészületei, hiszen rendszerint csak a kész „termékkel” találkozunk. Addig viszont igen hosszú és fáradságos út vezet, amelyben a szakmai kihívás mellett az emberi gyengeségekkel is meg kell küzdeni. Ez utóbbi magától értetődően sokszor vicces helyzeteket teremt: a *Még egyszer, hátulról* elsősorban ezekre a komikus momentumokra épít.

A bajai előadás megálmodói igyekeztek – szleng kifejezéssel élve – „kimaxolni” a poénfaktort. Nem egyszerűen Frayn darabját dolgozták fel, hanem azt alkalmazták saját, korábban két rendezésben is bemutatott produkciójuk, *A női partiórség szeme láttára* alkotási folyamatára. Azaz amikor a darabbeli rendező éppen Katának ad instrukciókat, az valóban Éber Katának szól. Tóth Dániel, a „külső” darab rendezője – akinek ebben a minőségében ez a debütálása a társulatnál – ezt tetézte azzal, hogy (ha részben kényszerből is)

szereplőként is felbukkan, végképp összekuszálva a valóságot és a fikciót. Kaotikus? Az. És nem utolsósorban épp ezért is rendkívül mulatságos.

A *női partiórség szeme láttára* a társulat repertoárjában az egyik legnépszerűbb darabnak számít, és mivel szintén vígjáték, számos poén eleve adva volt. Aki még nem látta, most ugyanolyan jól szórakozhatott a társasházba újonnan beköltözött műfordító viszontágait látva, mint az, aki szinte fejből tudja már a szöveget. Fejből, akár a színészek. Kivéve egyrészt a *Grósz nénit* alakító Julit (*Dudás Júlia*), mert ő például szerepe szerint a legnyilvánvalóbb szófordulatokról is képes megfeleledkezni, másrészt Danit (*Tóth Dániel*), akinek a színpadi megjelenése – vagy éppen annak hiánya – magának az előadásnak a megvalósulását veszélyezteti.

Azt gondolhatnánk, hogy a hosszas próbafolyamat végéhez közeledve többé-kevésbé konszolidálódnak a viszonyok – nos, ez esetben távolról sem csitultak el a kedélyek, pedig amikor nézőként felvesszük a fonalat, már a bemutató előtti napon zajló főpróbát kísérhetjük figyelemmel. (Nem pedig a rendelkezőpróbát, mint több színész is hiszi.) A műfordító-Milán (*Császár Zoltán*) kálváriájának első percei még a tervek szerint alakulnak, viszont Lidia-Virágnak (*Kiss Virág*), a gárda primadonnájának alakításakor Lutfi, a rendező (*Ghanim Tamás Lutfi*) kénytelen megállítani a játékot. Bizony nehéz úgy folytatni az előadást, ha egy létfontosságú kellék-

nek nyoma vész! És ez nem az utolsó ilyen eset volt az este folyamán...

Ahogy a próba, döcögösen ugyan, de halad előre, megismerhetjük a csapat valamennyi tagját, beleértve a rendező asszisztensét, Sziszit (*Farkas Szimonetta*) és Kristófot, a technikust (*Molnár Kristóf*) is. Körvonalazódnak a társulaton belüli kapcsolati háló is: Lutfi szíve titkon Sziszieért dobog, ám ő inkább Kristófhoz vonzódik, míg Csenge (*Égi Csenge*) Milánra vetné ki hálóját, Géza Pannit (*Magdali Anna*) igyekszik páros „ünneplésre” csábítani. Kata mindenki idegeire megy szentfazék viselkedésével – különösen Gézát (*Dely Géza*) akasztja ki –, viszont ha kell, ő alakítja a szerepét a legnagyobb odaadással.

Mindezek az emberi kapcsolatok természetesen nem, vagy legalábbis nem mindig tükrözik a játzó személyek közötti tényleges nexust. Hiszen a produkció alapja Frayn szövege, amely jelentős átalakításokkal ugyan, de mégiscsak meghatározza az előadás koreográfiáját. Kölcsönhatásba lép a *Női partiórség...*, illetve a mű eredetijében (már ha ilyenről egy színpadra írt mű esetén beszélhetünk egyáltalán) megjelenő másik vígjáték szövege: nem kis kihívást jelenthetett a rendező-dramaturg számára a szövegek összefésülése, de egyértelműen sikerrel tette. A valódi magyar színtársulat csetlés-botlásáról nehéz leválasztani a fiktív britét – de miért is foglalkoznánk ilyesmivel, amikor megtehetjük, hogy egyszerűen elmerülünk a darab élvezetében?

A színészek a köztudatban – talán nem is teljesen indokolatlanul – meglehetősen link alakként élnek, és bizony, a színházon kívül a *Női partiórség...* színpadra állítói sem vetik meg a mulatást és az alkoholt. Még az előadást közvetlen megelőző napokban vagy akár órákban sem. Így aztán néha kétségessé válik, lesz-e egyáltalán bemutató, kis híja annak is, hogy a technikai személyzetnek – azaz Sziszinek, Kristófnak és a jelmezekért felelős Dorinának (*Szabó Dorina*) kelljen megmentenie a társulat becsületét.

A kétfelvonásos darab második szakasza a tényleges előadás idején játszódik. Ekkor mi is még egyszer, hátulról tekinthetjük meg a darabot. Amennyiben lehetséges, a káosz tovább fokozódott, merthogy – Murphy törvényét átfogalmazva – amit elronthattak, azt el is rontották. De ahogy a játékfilmek bakiparádéja is sokakat a stáblista előtt marasztal (a legszebb öröm a káröröm?), egy vígjáték csak még mulatságosabbá válik, ha a színészek elrontják a szövegeket, esetleg – mint ez esetben szám-

Grimaszokból sem volt hiány (Hodován Jolán és Dudás Júlia)

talanszor – rosszul használják a kellékeket. És amikor azt hisszük, hogy egy poénból már minden lehetőséget kihoztak, és amikor már végképp nem számíthatunk rá, újra elsütik, és még nagyobb szót, mint bármelyik előző alkalommal. A telefonnal való szerencsétlenkedés már az eredetiben is felbukkant, itt még tetézték egy mobilhívással is: ez nyilvánvaló okokból nem szerepelt ott, viszont remekül illeszkedett a „kölcsonzott” gegek közé.

Nehéz dolga van a kritikusnak, ha a színesi teljesítményeket szeretné értékelné a Még egyszer... kapcsán. Hiszen honnan tudhatjuk, hogy a gyengébbnek látszó színpadi teljesítmény nem volt-e eleve a koncepció része?

Dani ripacskodása esetén persze meglehetősen átlátszó a helyzet: a rendező vaskos öniróniája okán lett belőle a „világ talán leghangosabb betörőjét” alkotó tehetségtelen pozór. Úgyszintén kételkedhetünk benne, hogy Virág ennyi ügyetlenkedésre lenne képes ilyen rövid idő alatt – és bízunk benne, hogy nincsenek is olyan hisztérikus rohamai, mint az előadás előadásában. Zoli és Panni függönyön túli és inneni alakítása között nem lehetett éles kontrasztot észrevenni, a vak Dorzs szerepét játszó *Hodován Jolán* pedig már „belül” is elég meggyőző volt ahhoz, hogy ne kételkedjünk „külső” megnyilvánulásai hitelességében sem. Aránytalanul

– de nem indokolatlanul – nagy szerepet szánt a rendező Éber Katának, aki – ahogy a darab utáni tapson is mérhető volt – remekül birkózott meg ezzel. Bízunk benne, nem bántódik meg nagyon karakterének némileg „flúgos” mivolta miatt.

Az előadás(ok)at követő hangos tetszésnyilvánítás egyértelművé tette, hogy a „duplafenekű” előadással a színtársulat sikert sikerre halmozott. Innentől pedig várjuk a *Még egyszer, hátulról...* készítéséről készült produkciót... (*Még egyszer hátulról. Vigjáték két felvonásban Michael Frayn bohózata alapján. Belvárosi Közösségi Ház, 2023. november 10. Rendezte: Tóth Dániel*) ■

Barics Julianna sajátos képi világa

■ *„Álom, álom, édes álom,
Suhanj végig szempillámon,
S ráterítve csoda-fátylad,
Népesítsd be éjszakámat.”
(Reviczky Gyula)*

■ November 10-én nyílt meg Érsekcsanádön, a Csuka Zsigmond Művelődési Házban Barics Julianna festőművész kiállítása. Az 1950-ben született alkotó már 18 éves korában tudta, hogy művészi pályára készül; 1965-1969 között B. Mikli Ferenc tanítványa volt. Barics Sándorral kötött házassága révén művészi képességeit szabadon kibontakoztathatta, hiszen a család többek között ajándéktárgyak készítésével, képeretkészítéssel is foglalkozott. Szüneteltetővé vált az alkotás, 1989 óta foglalkozik intenzívebben festéssel. 36 évig élt Münchenben, ahol saját műterme volt, Németországban több kiállítása volt. 2021 óta Érsekcsanádön él és alkot. Magyarországon is szintén számos önálló tárlata volt korábban.

Saját maga által előállított színekkel dolgozik. A pigmentekből, kövekből és főldekből és különböző kötőanyagokból technikája révén olyan képeket hoz létre, amelyek leginkább az absztrakt expresszionizmushoz kapcsolódnak. A stílust 1997-ben ismerte meg New Yorkban. Ott találkozott Frank O' Cannel, Ronnie Landfielddel és Larry Poonszal az Art Student League-en, az amerikai látogatás nagy hatást tett rá.

Képei jellemzően organikus, kozmikus szerkezeteket ábrázolnak: fényeket hősugárzásokat, drámai kitérőket, viharfelhőket, vadvirágokat, valamint mindig a tengert, a tengert és a tengert... „Absztrakt” tájfestményei változatos, intenzív, ragyogó színeket

mutatnak, erős kifejezőképességről tanúskodnak. *„A színek az élet, az érzések és az élvezet”* – vallja. Az érzés, az érzelem és a spontaneitás sokkal fontosabb számára, mint a tökéletesség, az értelem és az üresség. *„Az intuitív festészetben megpróbálom főleg a klasszikus zenével való tudatosságomat elhalványítani, hogy spontán észleljem és megragadjam a pillanatok vibrációját. Számomra a festészet olyan kísérlet, amellyel egy másik oldalt akarok megragadni. Lenyűgöznek a természet csodái, és ezt a nagyszerű inspirációt használok munkáimban.”*

Művészetében nagy szerepet játszik a zentangle nevű egyszerű, de rendkívül hatékony rajztechnika, amelyet Rick Roberts és Maria Thomas hozott létre. Alapja az egyszerű vonalak, formák és minták kombinálása oly módon, hogy meditatív és relaxációs élményt teremtsen. Használható a stressz csökkentésére, a kreativitás fokozására és elmélyült gondolkodásra is. Olyan technika ez, amely kapcsolatot teremt a gyakran misztikus és rejtélyes élménynek számító álmok és az érzelmeket, gondolatokat és tapasztalatokat kifejező művészet között. Az álmok gyakran tele vannak szimbólumokkal és képekkel, amelyek mélyebb értelmet hordozhatnak. A zentangle pedig segíthet abban, hogy jobban megértsük álmainkat és a bennünk rejlő üzeneteket. A zentangle minták készítése során könnyen előfordulhat, hogy egyfajta transz állapotba kerülünk, ami hasonló lehet az álomállapothoz. Ez segíthet abban, hogy mélyebben behatoljunk az elménkbe, és felfedezzük az álmainkban is megjelenő ösztönös gondolatokat és érzéseket. Így mélyebb kapcsolatba kerülhetünk önmagunkkal és a saját kreativitásunkkal, ez pedig gazdagítja az életünket.

A kiállítást megnyitó dr. Vattay Noémi egyebek mellett az alábbiakat emelte ki Barics Julianna képei kapcsán: *„...mintha ezt a művészi technikát is neki találták volna ki. Julika a zentangle művészetét is saját arcára formálta, egyedi stílust kialakítva az alkotásait sokszor témakörök köré fonva, pl. nőnap, anyák napja, Mozart-évforduló, különböző ünnepek, képeibe beleszővi saját formai, képi megoldásait, motívumait. A zentangle [...] lényege, hogy a művész az általa kijelölt keretek között vonalak, motívumok, spirálok folyamatos megrajzolásával, belső intuíció, ihlet, kreativitás, szeretet szárnyán egy előre nem tervezett alkotást hoz létre, túlfilc, színek felhasználásával. A zentangle művészet gyakorlói a rajzolás, összpontosítás, alázat révén egy magasabb energetikai állapotba jutnak, mely lelki gyógyulást okoz, a megszületett alkotások pedig tele vannak szeretettel! Ezen csodás alkotások minimális eszközigénnyel, viszont nagy időigénnyel készülnek. Julika elmesélte nekem, hogy képeit gyakran 6-8 órán keresztül nagy odafigyeléssel, összpontosítással folyamatosan készíti, meditatív állapotba kerülve. Számomra a zentangle művészet a szabálytalanság, az esetlenség alkotta tökéletesség megvalósulása. Amely technika mindenki számára elérhető, azonban mégis oly kevesen élnek vele, mint amilyen kevesen merik megvalósítani az álmaikat! Julika zentangle alkotásain keresztül az álmaikat valóra váltotta, csodálatos mesebeli kerteket teremtett, tele virágokkal, színekkel, arcokkal, formákkal, motívumokkal.”*

A kiállítás november 24-ig volt látható, anyagából néhány képet e lapszámunk 24. oldalán, illetve a honlapunkon elérhető találgalériában tekinthetnek meg. ■

„Az alkotás a legjobb relaxáció...”

Vass Zsuzsannával fafaragásról, örökös tanulásról, a művészet szabadságáról

■ Ha abból indulok ki, hogy a karácsony a család és a szeretet ünnepe, akkor aligha választhattam volna megfelelőbb interjúalanyt decemberi lapszámunkba, mint VASS ZSUZSANNÁT, akiről (legalább) két dolog biztosan mindig eszembe jut: a szeretet és a család. A Bajai Festők és Kézművesek Egyesülete elnökeként, fafaragóként, rendezvények, táborok, kézműves műhelyek szervezőjeként ismerhetjük őt sokan, mégis úgy gondolom: keveset tudunk róla. Jelenleg életének egyik központi helyén a tanulás áll, közel 50 évesen ugyanis belevágott régi álmának megvalósításába: tanár, oktató szeretne lenni.

Sándor Boglárka

■ – Mindig is pedagógusnak készültem, de nagyon másként alakult az életem. Nagy családban nevelkedtem, négyen voltunk testvérek, édesanyám hármunkat egyedül nevelt fel. Szakmát kellett tanulnom minél előbb, aztán korán férjhez mentem, családom lett, és onnantól az volt a prioritás, hogy a gyermekeinknek a lehető legjobb háttérrel biztosítsuk, amíg fel nem nőnek. Nagyon fiatal anyuka voltam, de ha újrakezdhetném, akkor is így döntenék. Imádtam velük játszótérezni, beültem közéjük a homokozóba is. Bennem ez a mai napig megvan: a táboraimban is leülök a gyerekekkel a parton pancsolni, homokvárat építeni, vagy kézen fogva futunk be a vízbe. Örök gyerek tudtam maradni, még ha közben fel is nőtem, és ki is alakult bennem a szükséges felelősségtudat, de akkor is szeretek gyerek lenni! Fiatalon nem volt lehetőségem tanulni, de amikor a gyerekeim felnőttek és kirepültek, és elkezdtem gyerektáborokat szervezni, felerősödött bennem: ideje elmozdulni abba az irányba, amerre mindig is szerettem volna, hogy gyerekekkel, fiatalokkal foglalkozhassak, és tanítsam őket.

– Előtte sem volt tőled idegen a tanulás, hiszen elvégezted a rendezvényszervező képzést is. Azt mi követte?

– A művelődésszervező képzést azért tartottam fontosnak, mert úgy gondoltam, hasznos lesz az egyesület vezetésével járó teendők és feladatok minél magasabb szintű ellátásához. Örömmel vágtam bele, és végeztem el, aztán jött a Pécsi Tudományegyetem, amelynek szekszárdi karán a Kultúrtudományi, Pedagógusképző, Vidékfejlesztési Kar szakoktató szakának vagyok a hallgatója. Ez három éves képzés, most végzem az utolsót, elkezdődött a szakdolgozatírás, amellyel szépen haladok. Az első három félévünk kizárólag elméleti oktatásból állt, bejártunk a levelező tagozat keretében, de persze a pandémia ideje alatt mi is áll-

tunk az online oktatásra. A negyedik félévben már gyakorlatot is kellett teljesítenünk. Én a Bajai SZC Jelky András Technikum és Szakképző Iskolában hospitálok.

– Mi ezzel a hosszú távú cél, mik a lehetőségek?

– Sokféle lehetőségem lenne, mivel a szakoktató szak sok mindent foglal magába. Pedagógus diplomát ad, tehát aki elvégzi, oktathatja a saját szakmáit, illetve kreatív órákat tarthat szakiskolákban, szakgimnáziumokban, de ismerek olyan szakoktatót, aki nem a saját szakmáját tanítja, hanem teljesen más irányba fordult. Én most kacérkodom a még tovább tanulás gondolatával, ebben a családom és a férjem is nagyon támogat. Az egyik tanárom jelezte, hogy szívesen látna mesterképzésen. Érdekelne még a szociálpedagógiai vagy a rajztanári képesítés, de még nem tudtam dönteni a kettő között. Egyébként is azért jelentkeztem, mert a családom nem hagyott békén. A húgom a jelentkezés napján biztatott, hogy most le ne maradjak, Fátra Klári ny. főigazgató asszony pedig már évekkkel előtte is mondogatta, hogy ez bennem van, és neki kell vágnom. Végül családi összefogással és ráhatással az utolsó pillanatban elküldtem a jelentkezést, és utána izgalommal vártam, hogy mit jeleznek vissza, aztán mentem felvételizni. Eddig úgy tanultam, hogy sok más is volt az életemben: a családom, a munkám, az egyesület, a sokféle hobbim, a rendezvények. Mindezek mellett még éppen elfért az iskola.

– Annak idején hogyan választottál szakmát?

– Először élelmiszer-eladónak készültem, mert mindig szerettem emberek között lenni. Az iskolában azonban sok rossz élmény ért, és tulajdonképpen ezek hatására erősödött bennem hogy pedagógus szeretnék lenni: egészen biztosan másként csinálnám, mint ahogyan velem bántak. 17 évesen a kórházban dolgoztam, 18 évesen pedig férj-

Vass Zsuzsanna

hez mentem. Közben kitanultam a virágkötészetet. Úgy választottam szakmát, hogy mindenképpen emberek között lehessenek, de a növényeket is szerettem, és mindig is megvolt bennem az igény a szépre. A szüleim is rajzoltak, anyu kalocsai motívumokat festett tányérokra, húsvágó deszkára, abból egészítette ki a jövedelmét, apu pedig régi csempékre festett házakat. Sajnos, korán elváltak, édesapám sokáig nem volt szerves része az életemnek, csak ritkán láttuk. Később ez változott, és igazi szeretetkapcsolat alakult ki közöttünk, a fiaim is mindig számíthattak imádott nagyapjukra. Akkoriban viszont elvált szülőlként gyermekének lenni az iskolában sem volt könnyű, mert ezt nem tartották elfogadott, rendes családmódnak. A tanárok – tisztelet a kivételnek – egészen másként álltak az ilyen gyerekekhez, és nekem rengeteg rossz tapasztalom lett emiatt, nagy csalódásokat éltem át, bánatalmazást is el kellett szenvednem. Ezek a negatív élmények késztettek arra, hogy egyszer pedagógus legyek, és erről sosem mondtam le. Nagyon szeretek gyerekek között lenni. A szekszárdi képzésre már rengeteg tapasztalattal érkeztem, hiszen ott volt a hátam mögött a sokévi táboroztatás meg az a rengeteg foglalkozás, amelyeket gyerekeknek tartottam, máig is nagyon szívesen csinálom. Amennyit csak lehet, velük vagyok. Vannak időszakok, amikor előveszem

a nyári táboros fotókat, és alig várom, hogy újra nyár legyen. Ilyenkor annyi mindent csinálunk együtt, hogy már megjegyezni sem tudom. Sokszor felhívnak a rádiótól vagy tévétől, kérve, hogy meséljek a táboraimról, és elő kell vennem a fotókat és a tervezetet, hogy fel tudjam sorolni, hányféle technikát tanítottam meg, milyen alkotásokat készítettünk a foglalkozások alatt.

– *A virágkötészet milyen nyomott hagyott az életedben?*

– Nagyon szerettem ezt a munkát. Először egy selyemvirág-boltban helyezkedtem el, miután megszületettek a gyerekeim. Épp virágkötőt kerestek és jelentkeztem, bár nem volt sok tapasztalatom. Viszont felvettek, másnap már kezdhettem is. Sok évig dolgoztam ott megbízott boltvezetőként, végül már a kirakatot is én rendeztem, amit szintén nagyon szerettem. A férjem motivált abban, hogy legyen saját virágboltunk, mert nagyon hiányzott az élő növény. Szerettem én a mindenféle anyagból készült virágdíszeket is, de az mégsem élő! Kivettük az egykori legendás Claren virágbolt üzleteliséget, és berendeztük a magunk ízlése szerint. Azért akartunk saját boltot, hogy anyagilag gyarapodjunk, és a gyerekeinknek többet tudjunk nyújtani, utóbb pedig azért zártuk be, hogy több időt tölthessünk velük. Anyyra elvitte az időnket hétfőtől vasárnapig, hogy alig volt időnk a családra. Eleinte folyamatosan emelkedett a forgalmunk és a bevételünk, aztán egyszer megállt, és bár nem esett vissza, hiába jött valami jelesebb névnap vagy ünnep, nem mozdult előre. Akkor gondoltuk azt, hogy épp itt az ideje bezárni, és az év végével meg is tettük. Volt egy beugró alkalmazottunk, aki átvette a boltot, tavasszal pedig bejelentették a gazdasági világválságot, amelynek a szelét mi már őszelel megérezte a forgalom változásában. Emlékszem, hogy erre akkor mennyire rácsodálkoztam. Egyáltalán nem bántuk meg, hogy befejeztük, mert a fiaink akkor kamaszodtak, és több figyelmet igényeltek. Utána még dolgoztam ruha-, majd ékszerboltban is, aztán megint a saját lábamra álltam, és visszatértem az alkotás öröméhez.

– *Valami olyasmi tört ki belőled, ami addig is lappangott, csak nem volt megnyilvánulási helye? A gyerekeiddel otthon is alkottál?*

– Rengeteget rajzoltunk. Nem voltunk túlságosan tehetősek, amikor a fiúk születtek. Amit csak lehetett, mindent magam készítettem nekik. Telerajzoltam-festettem a szobájuk falát, színes kartonból a kiságy fölé függőket barkácsoltam, meseposztereket készítettem nekik. Minden este meséltem nekik, ők pedig gyakran rajzolták le közben

azt, amit hallottak. A homokozót is én készítettem otthon, a deszkákat a férjem csiszolta le, mi pedig a fiúkkal leástuk és lefestettük. Az évek folyamán folyamatosan alkottunk otthon a gyerekekkel, és soha nem estek kétségbe, ha valamit meg kellett oldaniuk. Most az idősebbik fiam kerétszeti vállalkozást vezet, ahol nagy hasznát veszi a kreatitásnak.

– *Hogyan kezdődött a kapcsolatod a fával?*

– A fával való legkorábbi élményem nagypapámhoz kötődik. Általános iskolában technikaórán még rengeteg fűrész-faragás volt, nagyon szerettem ezekkel is bibelődni. Egyszer kaptunk egy darabka fát, amelyet meg kellett faragunk, de valahogy nekem nem sikerült szép mintát faragni bele. Ez nagyon bosszantott, mert már akkor is maximalista voltam. Otthon panaszkodtam a papának, hogy mivel szenvedek éppen. Ő előkapott a farakásból egy darab fát, elővette a bicskáját, és megmutatta, hogy kell. Együtt faragtunk egész délután. Számtalan ilyen órát töltöttem vele, igazi nyugalomszigete volt ő a gyerekkoromnak. A vasútnál dolgozott raktárosként, mindig hajnalban indult, és korán érkezett haza, onnantól főleg a kertjében tartózkodott. Volt egy körtefánk, amelyről a legszebb körtéket mindig nekünk tette félre, ő pedig a lehullott, megbarnult gyümölcsöket ette meg, állítva, hogy ő azokat szereti...A gyerekkori élmények után egészen addig nem faragtam semmit, amíg a férjem egyszer meg nem mutatta, hogyan kell bekapcsolni a flexet, de lehet, hogy ezt azóta már megbánta (nevet). Eleinte nem tetszett neki ez a tevékenység, hiszen kemény fizikai munka, és hosszú távon tönkreteszi a kezét, ezért azt akarta, hagyjam abba. Aztán belenyugodott, hogy ez nálam nem múló szeszély. Szerintem ha valaki szereti a fát, mint alapanyagot, és elkezd vele foglalkozni, az életben többet már nem tudja abbahagyni. Gyakran elkezdem, és hiába érzem egy idő után, hogy már fáj a kezem, egyszerűen nem tudom abbahagyni, mert közben már látom a következő a fázist, az alakulást. Egyik folyamat hozza maga után a másikat, és már csak arra vágyom, hogy lássam a kész alkotást. A faragás időigényes, olyankor az ember félretesz

Pályázatra készült a betlehem

mindent, és átadja magát a folyamatnak. Más a csiszolás és más a faragás. Tavaly készítettem egy kiállításra egy betlehemet, de nekem ehhez hozzátartozik a kereszt is, ami számomra a vallás születését is jelenti, ezért keresztre képzeltem el a jelenetet. Előbb csak csiszolni akartam, de végül kivájtam a fa belsejét, és mivel keményfát választottam, már-már vért izzadtam, mire sikerült kifaragni a közepét. De megérte! Mária kendője és József köntöse sem volt egyszerű, mivel addig sosem dolgoztam csuhéval, de végül elégedett voltam vele. A Szent István-bazilikában állították ki, a 29. Betlehemi jászol kiállításon.

– *Mennyire fontos neked az alkotásban a szabadság?*

– Nagyon! A tematikára rá tudok hangozni, de ha megmondják, mit hogyan és hová kellene tenni, akkor biztos, hogy azt nem nekem kell elvégezni. Ha nekem például egy házzsámblánál meg akarják mondani, hol legyen a szám, a felirat, a minta, biztos, hogy nem fog működni a dolog, mert már érzem benne a kényszert. Korlátok között nem tudok alkotni. Azt csak úgy lehet, ha az ember azt teszi oda, ami abban a pillanatban épp benne van. A mandalákkal is így vagyok: a megrendelő választhat színárnyalatot, de ennél több elvárása ne legyen, hiszen a mandalát egy kicsi pontból kezdjük körről körre felépíteni, közben pedig rengeteg gondolat és érzés jön elő – főleg, ha ismerem azt, akinek készül –, ami mind irányítja a kezemet munka közben, és valamilyen formában megnyilvánul majd az alkotásban. Hiszek abban, hogy ha valamit teljes szívvel és lélekkel alkotunk, akkor az érezteti a hatását a megrendelő életében is, és csak jó energiákat visz bele. Nem egy ilyen visszajelzést kaptam már, és ezek min-

dig nagyon boldoggá tesznek, közben pedig új ötleteim is születnek általuk.

– *Hogyan vált nálad hivatásszerűvé az alkotás?*

– Behívtak minket egy network cégbe, ahol nagyon sok rossz tapasztalatunk volt. Akkor történt velem (egyébként abszolút nem jellemző módon), hogy nem volt kedvem emberek közé menni. Nem voltam depressziós, egyszerűen csendet szerettem volna magam körül. Vásároltunk tűzifát, amivel kaptunk néhány deszkát is, én pedig otthon elkezdtem ezeket nézegetni. Volt a napaliban két régi ajtónk, amelyeket nagyon utáltam, és gondolkodtam, mit kezdenék velük. Elkezdtem raklapot szétszedni, és próbáltam kézzel becsiszolni, csak nem ment. Kérdeztem a férjemet, mit lehetne kezdeni a deszkával, hogy sima legyen. Megmutatta, hogyan használjuk a flexet, nekem meg élmény volt látni, milyen sima felületet eredményez! A férjem eredeti szakmája szobafestő-mázoló-tapétázó, utána már azt is megmutatta, hogyan kell a pácot felvinni, lakkozni, gyakorlatilag megtanultam tőle a szakmáját. Így született az első fából készült alkotásom. Ez a két ajtó a mai napig is megvan, és nagyon szeretem, teleraktam őket családi fotókkal. Utána az alkotás örömét érezve deszkaképek készítésébe fogtam. Feltöltöttem róluk a fotókat a közösségi oldalakra, és ismerősök kérték, hogy készítsek nekik is. Közben elkezdtem meseképeket is festeni, azokat levittem a bolhapiacra. Sosem adtam drágán, mert nekem az a célom, hogy minél több emberhez jussanak el. A bolhapiacon ismerkedtem meg Uhlár Marikával, aki meghívott az alkotócsoportjukba. Ott szintén nagyon sok jó visszajelzést kaptam, és utóbb kiderült: Marika már akkor kinézett engem arra, hogy később én vezessem a csoportot. Közben kiállítási lehetőséget is kaptam a volt Tiszti klubban. Kicsit gyorsan történt minden, de nagyon élveztem, mert visszacsatolást kaptam arról, hogy a képeim tényleg tetszenek az embereknek, kedvelik a munkáimat. Szeptemberben lettem a csoport tagja, decemberben részt vettem a csoportos kiállításban, februárban önálló tárlatom volt, aztán ugyanazon év decemberében Marika hivatalosan átadta nekem a csoport vezetését.

– *Hogyan fogadtak a már összeszokott csapatba becsöppenne?*

– Már az első pillanatban szeretettel. Mindenki rendkívül közvetlen volt, ez nekem jó élményt jelentett, és magam is ezt vittem tovább vezetőként, egyesületi elnökként. Alapelvünk, hogy az új embereket szeretettel fogadjuk, támogatjuk, és minél előbb önálló

kiállítást biztosítunk számukra a bemutatkozásra. Az a tapasztalatom ugyanis, hogy ha valaki kiállításra készül, hatalmas fejlődésen megy keresztül. Ha becsületesen, új anyaggal akar megnyilvánulni, mindig ugrásszerű fejlődés tapasztalható. Ugyanez érvényes egyébként a rendelésekre is. Nagyon szeretek olyan rendeléseket teljesíteni, amelyet még életemben nem csináltam, mert az kihívás, és ez hatalmas lökést és töltetet ad. Ilyen volt a bajaszentistváni általános iskola több mint 100 éves épületdíszéhez a korona elkészítése. Sosem készítettem még akkora faragást, de tudtam, hogy menni fog, és a mai napig nagyon jó érzés elmenni előtte!

– *Jelentősen megnőtt az egyesület tagsága, amióta te vagy az elnök.*

– Tizenegynéhány taggal vettem át, most 50 körüli a létszám. Előfordul persze költözés, betegség, haláleset, így sajnos több embert elvesztettünk, de egészében véve dinamikusan fejlődünk. Most is vannak új tagjaink. Sokfélék vagyunk, és ez így szép, de néha nehéz is. Igyekszem mindig úgy összehozni a dolgokat, hogy lehetőleg a legtöbb embernek jó legyen: ha csak egy-két elégedetlenkedő hangot hallok, már jó eredménynek számít, hiszen mindenkinek úgysem lehet megfelelni. Mindenkiel személyesen tartom a kapcsolatot, megbeszéljük a közös dolgokat. Annak nagyon örülök, hogy barátságok is születtek csoporton belül, pl. akik hasonló technikákban alkotnak, segítik egymást, összejárnak, együtt fejlődnek, közös műhelyeket tartanak.

– *Te is sokféle technikát tanultál így meg.*

– Amikor a gyerekekkel alkottam, közvetlenül előtte mindig úgy éreztem, mintha valami ki akarna szakadni belőlem, de nem tudtam, mi lehet az. Szerintem ha valaki bármely területen emberekkel foglalkozik, folyamatosan képeznie kell magát abban, hogy minél többet nyújthasson. Nekem fontos, hogy folyamatosan bővítsen, szélesítsem a tudásomat, fejlődjek. Hat éve tartok nyaranta gyerektáborokat, az első évben három, utána négy, végül pedig már öt turnussal! Több kislány évek óta visszajár hozzám, akár több turnusban vagy mindegyikben is. Miattuk is mindig újat kell mutatnom. Nincs a hét napjaira beosztott, kötött tematikám, amely szerint minden turnusban haladnánk. Mindig mást mutatok, és ha ugyanazt a technikát alkalmazzuk is, az elkészült darab akkor is más lesz. E technikákat ráadásul az

iskolában is tudják hasznosítani, de később akár az életben is, hiszen olyan tudásuk lesz, amely bármikor elővehető. Van olyan kislány, aki elmondta, hogy amióta hozzám jár táborozni, a rajztanára megállapította, hogy nagyon sokat fejlődött. Egy másik néhány éve csak pár napot töltött a táborban, egyik nap épp a gyöngyfűzést mutattam nekik. Nemrég találkoztam az édesanyjával, aki örömmel mesélte, hogy a kislánynak azóta is ez a hobbi. Nehéz olyan dolgot találni a mai világban, amely a gyereket leköti, kapcsolja, feltölti. Az alkotás a legjobb relaxáció.

– *Úgy tudom, a sport is fontos része az életednek. Ez honnan ered?*

– A famegmunkálással párhuzamosan kezdtem sportolni. Mindig nagyon vonzott a sárkányhajózás. Megismertem egy hölgyet, akiről kiderült, hogy sárkányhajó-edzésre jár. Egyszer elkísértem, és ott ragadtam. Az első versenyünkön volt egy 2 ezer méteres szám, amelyben én még nem indultam volna (csak rövidebb távot terveztem), de kiesett egy ember, és felajánlották, hogy üljek a helyére. Bár nem volt meg ehhez a megfelelő erőnlétem, de a csapat- és versenyszellem dolgozott bennem, csakhogy közben reccsent egyet a vállam. Hatalmas vállfájdalommal küszködve is végignyomtam a versenyt, a csapattársak elismerése mellett, de aztán csakhamar kiderült, a sérülésem következményeként búcsút inthetek a sárkányhajózásnak. De mindenképp szerettem volna a víz közelében maradni, és akkor jelezték nekem, hogy indul Pesten a kajak-kenu versenybírói tanfolyam. Elvégeztem, így már több mint 11 éve vagyok országos versenybíró. Nyaranta járok versenyekre bírászkodni. A sport jelen van a családomban, a húgom kiváló sportoló, most az egyetemi bajnokságon fiatalabbak között szerzett aranyérmét. A férjem is dzsúdóztott gyerekkora óta, az unokahúgom minden sportban tehetséges. Magam mindig inkább a vizes sportokat kedveltem.

Alkotótársakkal a művészpiacon

Életfa

– Számtalanszor hallottam tőled az újrahazsnosítás fontosságáról. Otthon is sok ilyen tárgy vesz körül?

– Abszolút. Bonbonos dobozból van például az ékszertartóm, de újrahazsnosítom a műanyag krémes tégléket is. 2018-ban Baján zöld konferenciát szerveztek pedagógusoknak a Bácskai Kultúrpalotában. Én voltam az egyik foglalkozásvezető, és nagyon jó élmény volt látni, mekkora kedvvel alkottak: éppen bonbonos papírdobozokból készítettünk tárolókat. Otthon nagyon sok ilyen holmim van, pl. puffot készítettem autógumiból, mert láttam valahol az ötletet, és megtetszett. Tudom, hogy ez önmagában nem elég ahhoz, hogy észszerűsítsük a hulladékgazdálkodást, de ha mindenki csak legalább egyetlen dobozt újrahazsnosítana, és nem venné meg a plüssborítású műanyagdobozt, már máshol tartanánk. Sajnos az emberek többsége úgy gondolkodik: egyedül nem sokra megy, pedig ha mindenki legalább elkezdené, komoly eredményekre juthatnánk. A gyerekekkel nyáron készítettünk ajándéktasakokat, hogy majd ne a boltit vegyék meg, és lássák: így is lehet. Befőttesüveget is újrahazsnosítottunk, teamécses tehető bele, vizes bázisú festékkel és ragasztóval, maradék anyagokat felhasználva. Fontos, hogy a gyerekek megtanulják ezt, mert otthon nagyon sokféle anyag elérhető, leginkább csak ragasztót kell venni hozzá, hiszen még vízfesték is akad.

– Jelenleg hányféle foglalkozást tartasz?

– Vannak a gyerekfoglalkozások, 13-14 éves korig, ők a műhelyembe jönnek péntekenként. Tartok egyéni és csoportos workshopokat is az órákésztéstől a mandalafestésig bármilyen témában, most

szeretném a baba-mama alkotó műhelyt elindítani. Volt már egy alkalom, egy édesanya két kisgyerekekkel járt nálam, közösen alkottunk, csodás órákat töltöttünk el együtt. Ajándékot készítettek édesapának, aki nagyon örült, kaptam is fotót az átadás pillanatáról.

– Szívügyed a jótékonyosság is, lehetőleg mindenkinek segítesz.

– Szeretek adni. Azt szoktam mondani, nekem nincs sok mindenem, de abból szívesen adok. Hiszek az összefogás erejében, és ahogy a környezettudatosság esetében, itt is igaz: ha csak minden tizedik ember így gondolkodik, már lesz eredménye; ha képes önzetlenül tenni másokért, már jobb a világ. Rendszeresen adok tárgyakat jótékonyági eseményekre, hiszen szép ajándékok reményében jobban fogy a tombola, és több pénz marad a célok megvalósítására. De nagyon szeretek jótékonyági festéseken is részt venni, pl. több esetben festettem már egyesületi társaimmal együtt családból kiemelt gyerekek átmeneti otthonának falait, hogy vidámabb, otthonosabb környezetben élhessenek. Ha bármilyen jótékonyági kezdeményezésről hallunk, biztos, egyetlen letünk lesz az első csatlakozó. A pandémia idején az önkormányzat kérésére jótékonyági licitre is rengeteg ajándékot ajánlottunk fel.

– Szerinted mennyire számít az alkotás szempontjából, hogy ki a profi, ki az amatőr?

– Sorolhatnék híres, nagy festőket, akiknek nem volt iskolájuk! Nyáron Kelemen Dénes Lehel festőművész tartott nekünk intenzív továbbképzést, ő fogalmazta meg: nem az a művész, aki egyetlen tanulta, hanem az, aki el tudja adni; igazi művész pedig az, aki ebből él. Ő magát például nem is tartja festőművésznek, mert nem ebből él, holott elismert, jó nevű alkotó, országos szervezetek tagja. Vallom, hogy aki amatőr, és autodidakta módon tanul, ugyanúgy lehet festőművész, ha tehetséges, van egyénisége, saját stílusa, és nem másol. Nekem „Rajz Kati néni” azt tanította, hogy mindig azt kell kiadnunk magunkból, ami bennünk van, nem azt, amit az iskolákban tanultunk, attól sosem lesz valaki egyedi. Én az elmarasztaló kritikákból és véleményekből inkább erőt merítek, építkezem, és csak azért is megmutatom! Soha semmit nem adtam fel az életemben, mindig mindenért harcoltam, és mindent megtettem, hogy sikerüljön. Nálam az akadály megoldandó feladat, de csakis úgy, hogy közben ne gázoljak át másokon.

– Példás a családi életed, pedig nehéz örökséget hoztál, több válás is volt a családban. Te ezt hogy tudtad elkerülni?

– Tizenhét éves korom óta vagyunk együtt a férjemmel. Az ő családjában nem volt jellemző a válás, a szülei több mint 55 éves házások voltak. Megdolgoztunk a kapcsolatainkért. Aki házasságban él (főleg, ha hosszú házasságban), tudja, hogy azt nem adják ingyen. Tőlünk is gyakran kérdezik, hogy mi a hosszú házasság titka: mindig mindent meg kell beszélni. Nem szabad magunkba fojtani a dolgokat, mert akkor egyszer csak robban, és ott a probléma. Nálunk is volt ilyen, de megoldottuk, és továbbmentünk. A két gyerekünket is ezzel vértézhetjük fel, biztos alapokat teremtve. Mindig megadtuk nekik a szeretetet és a támogatást, amire szükségük volt, és azt tanítottuk nekik, hogy bármit elérhetnek, amiért mindent megtesznek. Sokszor mondja az ember, hogy ez élete legboldogabb napja, de mindig jön valami, ami ezt felülírja: nekem az volt, amikor tavaly megnősült az idősebbik fiam, és az anyakönyvvezető elé kísértem. Elmondhatatlan boldogságot adott.

– Mit szeretnél még nagyon megvalósítani?

– Nagyon szeretnék tanítani. Már a tanítási gyakorlatot is élveztem, és úgy vettem észre, hogy a diákok is ragaszkodtak hozzám, szerették az együtt töltött időt. Igyekeztem a képességeik szerint a legjobbat kihozni belőlük, és ezt értékelték. Őszintén elmondtam nekik, hogy 50 éves vagyok, és azért tanulok most pedagógusnak, mert ez volt a gyerekkori álmom, de a családi körülményeim nem engedték, hogy továbbtanuljak, és még csak nem is voltam túl jó tanuló. Épp ezért jó, ha tudják, hogy belőlük is bármi lehet, csak tanuljanak, hiszen előttük a lehetőség.

– Befordultunk az adventi időszakba, hamarosan itt van a karácsony. Hogyan gondolkodsz erről az ünnepről?

– Amikor az ember fiatal, még tökéleteségre törekszik ünnepkor, aztán ez enyhül az idők folyamán. Sajnálom azokat a karácsonyokat, amelyek úgy teltek, hogy épp csak beestem a fa alá. Ilyen volt például a virágboltos időszak, hiszen akkor 24-én is nyitva kellett tartanunk. De nálunk minden karácsony tele volt csodával, a gyerekek sokáig hittek a Jézuskában, mi pedig mindent elkövettünk, hogy ezt fenntartsuk. Ráadásul mi minden karácsonykor vacsora után késő éjszakáig játszottunk, társasoztunk a gyerekekkel. Mindig nagy várakozás előzi meg az ünnepet, de már nem érdekel, hogy minden tökéletes legyen, csak az, hogy együtt legyünk. Ha együtt ülhetünk asztalhoz, nekünk az mindig karácsony. ■

Néhány szó Karácsonyanyó Adventi meséihez

M. J.

■ Dr. Farkas Anikó 2022 szeptemberéig a Széchenyi István Egyetem Albert Kázmér Mosonmagyaróvári Kar Növénytan Tanszékének docenseként publikált sokat. Hercegszántói származásúként a határmenté természeti kincsei és a sokszínű kultúra máig meghatározó életpályáján. A bajai III. Béla Gimnáziumban érettségizett – még Szerletics Anikó születési néven –, régiókhöz máig is sok szállal kötődik.

Aktív kutatói, oktatói, szakfordítói pályafutása mellett egyéb, számára kedves és kreatív tevékenységekkel is foglalkozott, többek közt gyermekmesék írásába fogott. Az általa megteremtett Karácsonyanyó piros csuklyás jelmezét felöltve tantermekbe és otthonokba is kész elvinni az adventi hangulatot.

Ki az a Karácsonyanyó? „Magam sem tudom, mikor születtem... Mióta az eszemet tudom, Mikulás és az angyalok munkáját segítem.” Az Északi Sarkkörön innen, de a viharos pusztákon túl... Karácsonyanyó születési helye és ideje ismeretlen, de az biztos, hogy jó kapcsolatokat ápol a magasabb körökkel (úgy mint a Mikulás meg az angyalkák). Rendszeresen alkalmaz kis manókat, akik körülötte sertetpertélnek...

Az inspiráció egyik forrását a mindig is benne rejlő irodalmi érdeklődése adta. Másrészt lányainak kezdett szabadon mesélni, de aztán egyre szélesebb közönséggel tudta megismertetni a tanulságos történeteket. A szóban előadott mesékből azok születésekor blog, majd saját felolvasást és szerkesztést követően karácsonyi hangulatelemekkel színesített CD-n megörökített felvétel készült. Évek teltek el, mígnem 2020 novemberében megjelent a könyv is (*Karácsonyanyó adventi meséi – Mesék Kicsiknek és Nagyoknak advent négy hetére*), amelyben a szerző a karácsonyi várakozás négy hetére egy-egy mesét kínál az olvasóknak.

Az adventi mesék szókapcsolat hallatán az olvasó bizonyára karácsonyi hangulatú, az advent várakozással együtt járó illatokat, fényeket idéző történetekre gondol. Karácsonyanyó adventi meséi pontosan ilyenek. A szerző reményei szerint történetei – amelyek szeretetről, elfogadásról, összetartozásról, az élet nagy dolgairól is szólnak – beszélgetésre készíthetnek kicsit és nagyot egyaránt. Hiszen az adventi időszakban mindannyian kicsit jobban hiszünk a varázslatban, mi, felnőttek is. Karácsonyanyó adventi meséi ugyanúgy szólnak a meséket olvasó, felolvasó szülőnek, nagyszülőnek,

Dr. Farkas Anikó

vagy épp nagytesónak, mint a meséket hallgató kisgyerekek.

Az egyes mesék olvasása, hallgatása során a kisgyermekben kérdések merülhetnek fel. Így teljes esti program kerekedhet a mesék olvasásából. Ezzel megvalósulna a szerző azon szándéka is, hogy a mesék által a családtagok egymáshoz közelebb kerüljenek, a most kicsikből egy olvasó és kérdezni merő nemzedéket nevelhetünk.

Az összesen 69 oldalas kiadványt mésenként 3-3 csodás illusztráció is díszíti (Bodonovich Márta munkái). Az igényes, olvasóbarát módon szerkesztett kötethez ma már internetes oldal (karacsonyanyo.hu) is kapcsolódik. Ezen a weboldalon minden fontos információ elolvasható Karácsonyanyó születéséről, a mesékről, sőt a hangfájlokba is belehallgathat a kedves érdeklődő. A könyv 3790 Ft-ért megrendelhető a honlapon keresztül. A nyomtatott könyv mellé a bekuckózós esték hangulatát emelő apró ajándékon túl a megrendelők megkapják a könyv e-book változatát is. Külön megrendelhetők a mesék hangfájljai is.

Szeretettel ajánljuk a bajai és Baja környéki olvasók figyelmébe Karácsonyanyó adventi meséit, és javasoljuk a betekintést Karácsonyanyó világába az azonos című közösségi profilon, ahol visszajelzéseket is olvashatunk. („... szerintem te magad vagy a Karácsonyanyó, aki néha Farkas Anikóvá válik.”)

Az alábbiakban kedvcsináló részleteket olvashatnak a könyvből. (A szövegrészleteket a szerző szíves engedélyével közöljük.)

Mese Advent első hetére: A kislányról, a manóról meg a közös málnázásról

Karácsonyanyónak igen magas szintű kapcsolatai vannak. A nagy ajándékosztást megelőzően – ahogy minden évben – advent első vasárnapján találkozott nagyszakállú barátjával, a Mikulással! No meg a szarvasokkal. Őket gyorsan meg is kínálta fényesre dörgölt piros almával, amelynek elfogyasztása után a szarvasok békésen szunyókáltak odakinn. Karácsonyanyó kitérte barátságos kunyhójának ajtaját, beinvitálta a Mikulást, és együtt bekuporodtak a szüette, de még használható, és ezért patchwork takaróval borított nyikorgó hintaszékekbe a jégvirágos ablak alá.

Ott szürcsölték a forró fahéjas-mézes teát kedvenc karácsonyi mintás bögréikből, amiket még évekkkel ezelőtt kaptak egy kedves vásári árustól az ünnepi forgatagban. A szobát belengte a frissen sült mézeskalács illata, a falakra pedig vidáman táncoló árnyat vetett az első adventi gyertya lángja...

Mígnem Karácsonyanyónak eszébe jutott egy nem is olyan régi történet, amit hűs és szorgos, de olykor igencsak szeleburdi segítőtől, a kis manóktól hallott...

– Ó, bárcsak mindig nyár lenne, amikor mindenre van idő! Amikor nem kell sehova se rohanni!

A manó persze egyből felugrott, és készségesen ajánlotta fel segítségét ez ügyben. Cserébe nem kért mást, csak hogy jövő ilyenkor ugyanígy találkozzanak, együtt eszegessék a málnaszemeket.

Teltek, múltak a napok. Meleg, aranyfényű nyári napok. Majd beköszöntött a szeptember, az ovi és az iskola is elkezdődött. Egy idő után nagyon nem volt kellemes a csoportszobában rajzolgatni, miközben vágyott a kislány a szabadba. A hosszú napalok hatására ráadásul az egész család kialvatlan, így anyu és apu még a korábbiánál is ingerültebb volt. A naptárban fogytak a lapok: szeptember, október, november... Eltelt a Mikulás – 30 fokban –, így minden csoki folyósra olvadt... Beköszöntött a karácsony, még mindig 30 fokban, hó sehol. Hiába jutott eszébe a kislánynak, hogy szánkózni kellene ilyenkor, meg korizni, mivel a nyár – úgy tűnt – örökre itt maradt. Valahogy nem ragyogott úgy a karácsonyfa a világosban. Rövidujjában elég mulatságos volt a téli dalokat énekelni...

– Bizony, bizony – köszörilte meg a Mikulás is a torkát a történet végeztével. Itt volt az ideje, hogy ő és Karácsonyanyó meghányják-vessék az idei szezon hátralévő tennivalóit, hogy az angyalok munkáját is segítsék. Hogy mire jutottak, azt nem tudom, mert a legnagyobb titokban tervezgettek. Talán majd kapunk híreket Karácsonyanyótól a jövő héten is...

Mese advent második hetére: Az ingyen mézeskalács-házikó története

[...] Nagyot nyelt a fiúcska. Hirtelen azt sem tudta, hol kezdje a történetet. Karácsonyanyó azonban türelmesen, bátorítón nézett rá, őszintén érdekelte, mi hozhatta ide ezt a kisfiút. Néhány pillanat múlva, amikor a kisfiúba elég bátorság költözött, ha kicsit akadozva is, de elkezdett mesélni.

Édesanyjával előző nap a pékségben jártak, ahol elég nagy sor volt, hiszen sokan vártak az épp kiszülő friss kenyérré, kakaóscsigára, meg az ünnepi kalácsra. Beálltak hát a sorba. Egy, két, három vásárló is fizetett, mire jött valaki, aki hosszabban beszélgetésbe elegyedett a pékkel. Karácsonyanyó továbbra is érdeklődve nézett a kisfiúra, amit egy újabb mézeskaláccsal jelzett. A kisfiú beleharapott az édes csengettyűbe, és folytatta elbeszélését.

– A néni nem vett kenyeret, meg kakaóscsigát. És ünnepi fonott kalács sem kellett neki. Hanem egy nagy mézeskalács házikót kapott a péktől. De igazán nem értem, mert nem olyan volt, mintha ajándékba kapta volna, hanem úgy beszélgettek, mintha a

néni kérte volna meg a pékbácsit, hogy készítsen neki ilyen nagy, cukormázas, díszes mézeskalács házikót...

– És aztán? – kérdezte Karácsonyanyó, aki valahogy már sejtette a történet végét, hiszen jól ismerte a péket.

– Hát a néni nagyon megköszönte, és megkérdezte, hogy mibe kerül. Hogy mennyit fizet a házikóért. De a pékbácsi azt mondta, hogy nem kell érte fizetni, mert hogy szívesen csinálta. Ajándék a Marcikának.

– Ki az a Marcika? Ismered?

– A Julcsi testvére. Anya mondta, hogy azért nem jött iskolába, mert beteg...

– Szóval a pékbácsi azt mondta, hogy nem kell fizetni a mézeskalács házikóért, mert örömmel készítette a beteg Marcikának?

– Igen, azt hiszem...

– És azt szeretné tudni, hogy miért kapta meg Marcika anyukája ingyen ezt a házikót, miközben mindenki másnak fizetnie kell a pékségben?

– Igen, mert volt ott egy olyan néni is, akin látszott, hogy mérges

lett, amiért a Marci anyukája ingyen vitte el a mézeskalácsot. És még mondott is valamit, hogy de jó lenne, ha ő is ingyen kapna kenyeret.

– De akkor egy bácsi azt mondta, hogy ő is ingyen adta volna a pék helyébe, és hogy milyen rendes a pékbácsi, mert meglepetést adott a Marci anyukájának.

Karácsonyanyó ekkor ölebe vette a kisfiút. Átnyújtott neki még egy darab süteményt, majd cinkosan mosolyogva ő is beleharapott egybe, amiből a kisfiú értette, itt bizony most tényleg az igazat fogják neki elmondani.

– Tudod, amikor boltban vásárolsz valamit, azért fizetni kell. Például ha csak a zöldségeshez lementek anyukával almáért, kifizetitek azt. A zöldséges fizetett a szállításért, meg annak a kereskedőnek, aki hozzá eljuttatta az almát. A kereskedő is fizetett, amikor a termelőtől megvette. Pénzbe került, hogy az almát leszedjék, előtte pedig pénzbe került az is, hogy óvják a kukacoktól. De így van ez minden mással, amire szükséged van, és te magad nem tudod elkészíteni. Mint például a

játékautód. Azt is pénzért kell megvenni. Meg a ruháidat.

– És akkor a néni most miért nem fizetett? – szólt közbe türelmetlenül a kisfiú.

– Előfordul, hogy valaki nem kér pénzt a munkájáért. Mint ahogy a pékbácsi sem kért fizetséget Marcika anyukájától. Mert Marcika beteg. A pékbácsi tudja, hogy sokba kerülnek a gyógyszerek, és hogy a szülei meg akarták lepni Marcikát ezzel a mézeskalács házzal. A pékbácsi szeretettel, jószándékkal készítette el a házikót. Örömmel tette, mert tudja, hogy így szebb lesz

Bodonovich Márta könyvillusztrációja

Marcika karácsonya. Anyukájának marad pénze gyógyszerre, mégis megkapja Marcika azt, amire annyira vágyott. A pékbácsi is boldog, hogy segíthetett.

– Akkor ez olyan, mint amikor én odaadom örökbe a játékomat a húgomnak, ha elesik és sír?

– Hm, tulajdonképpen igen. – válaszolta mosolyogva Karácsonyanyó. – Azt hiszem, megértetted a lényegét.

Vannak esetek, amikor önzetlenül, mások örömeért adunk valamit oda még akkor is, ha nekünk benne van a munkánk. Ha időt, pénzt, energiát fordítottunk rá... Ilyenkor a fizetség a másik öröme, mosolya, sugárzó szeme...

A kisfiú lassan kibontakozott Karácsonyanyó öleléséből. Megállt előtte, nagy komolyan, férfimód mélyen belenézett a jóságos öregasszony szemébe, és így szólt:

– Akkor én most hazamegyek, és a játéka-
im közül az egyiket odaadom anyukámnak,
hogy vigye el el Marcinak. Meg egy másikat
Julcsinak, hogy ne szomorkodjon, biztosan
meggyógyul a testvére...

[...] ■

Baja köztéri szobrai 9.

„Győztem, mert a szobraim itt állnak, és bennük hibernálva élnek az emberi méltóság, a szabadság csírái.”

Gyurcsek Ferenc (1942–2023): Úszók, 1972, Baja, 3,5 m, mészkő

N. Kovács Zita

■ „A lehetőségeim adottak voltak – írta a halála előtt néhány hónappal, 2023-ban megjelent monográfiája előszavában – Könyvek (papír), ceruza, petróleumlámpa. Beszélni még nem tudtam, hát rajzoltam. Reggeltől estig, állandóan. [...] Rajzolva gondolkoztam, álmodoztam. Azután szobrász lettem.”

Az 1972-ben készült, a Sugovica partján 1974-ben felállított, majd a bajai uszoda elé áthelyezett Úszók című köztéri plasztikája életszerűségével, elevenességével a bajaiai kedves szobrává vált. Mészkőplasztikájában a vízzel együtt élő bajai életérzésnek, egy ikonikus mozgásnak, a szüntelenül jelen lévő emberi öntudatnak, méltóságnak, humanizmusnak állított emléket.

Gyurcsek Ferenc 1942. november 6-án, Budapesten született. Szülei Gyurcsek Ferenc építőmunkás, tetőfedő és Banka Terézia voltak, akikkel sokat járták a világot. Édesapja remekül rajzolt, a családi legendárium szerint Gyurcsek Ferenc is előbb rajzolt, mint beszélt, vizuális műveltsége korán kialakult. Garán járt általános iskolába, ahol összevont osztályban tanult. 1957–1961 között a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban végezte tanulmányait, majd az érettségit követően 1961–1963 között díszítőszobrász-restaurátorként dolgozott. 1963–1968 között a Képzőművészeti Főiskola hallgatója volt Somogyi József növendékéként. A főiskola biztonságot adó műhelyéből a Fiala Művészek Stúdiójába került, ahol kollektív műtermek, kiállítási, pályázati lehetőségek és ifjú alkotók társasága vette körül. 1967 óta kiállító művész. Tanulmányúton Olaszországban, Rómában, Bulgáriában, Görögországban, Grúziában és Örményországban járt. A Munkácsy Mihály-díjas (1975) szobrász 1971 és 2019 között 35 köztéri megbízáson, Magyarországon kívül Ausztriában, Görögországban és Türkmenisztánban dolgozott. 1971-től Vácott, később Budapesten, Martfűn, majd Budakeszin élt és alkotott.

Gyurcsek Ferenc a 20. századi magyar szobrászat hagyományörző, archaikus, figurális szemléletű alkotói csoportjához tartozott. Érdeklődése kezdetektől (de római tanulmányútjától különösen) a köztéri építészethez szervesen illeszkedő, monumentális

szobrászat felé fordult: ókori görög és római felületkompozíciókban gondolkozott, alkotásaiban vizuális emlékezettel komponált és szerkesztett. Ars poeticája szerint az emberi méltóság és szabadság anyagban rögzített sarokköveit igyekezett megformálni. A köztéri munkák mellett természetesen intenzíven foglalkozott grafikával és kisplasztikával is. A szobor számára mind tartalmi, mind formai törekvéseiben ideológiai és erkölcsi igazságok, társadalmi és szociológiai jelenségek ábrázolója. Közösségi alapállásából eredően leginkább a monumentális feladatok érdekelték, a köztéri megvalósítás igénye kisebb méretű munkáinak is jellemzője.

Gyurcsek Ferenc közel hat évtizedes szobrászi pályája során örömmel és szívesen látogatott Bajára. Bánáti Tibor és B. Mikli Ferenc barátsága (mindkettejük portróját bronzból meg is mintázta) termékeny találkozások, bajai kiállítások, beszélgetések forrása volt. A szobrász életművének második köztéri alkotása a Baján felállított Úszók c. szobor volt, amelyen jól érzékelhető az emblemikus témaválasztás, amelynek megközelítése közben sajátos, tradicionális, mégis innovatív, megújuló formarendet teremtett, jól szintetizálva az igényesen mintázott figurális, realista tartalmat a személyes, expresszív, futurista, dinamikus formarenddel. Gyurcsek Ferenc a hetvenes évek elején gyakorta élt a futuristák mozdulatfázisokra épülő plasztikai megformálásával. Az úszó testek, hullámok ritmikus ismétlésének kettős célja volt: egyfelől hangsúlyozza a gondolat, az üzenet jelentőségét, másfelől oldja az alkotást övező geometrikus városkép egyhangúságát. A vízből kiemelkedő arcok, karok, lábak látványának ismétlődése tömbbé sűrűsödik, szinte egyetlen dinamikus mozdulattá, hullámveréssé formálódik. Az üzenet és a forma egyszerűségében rejlik hatása is: a tömndat emblemikus kijelentéssé, sőt szinte felkiáltójellé válik.

Az úszó női testeket megformáló műben az

egyszerűsítés és összefoglalás, a gondolati általánosítás és törvényszerűség nyer fontos hangsúlyokat. A vízparton élők egyszerre konkrét és szimbolikus eseményét magától értetődő természetességgel reprezentálja a valóság formavilágát megőrizve, építményével mégis piederesztálra helyezve, jelképi szintre emelve. A Sugovica partján álló szobor számára különleges talapzat is készült, sajátos plasztikai megoldásokkal, amelyet sajnos a Petőfi-szigetre történt áthelyezéskor már nem állítottak fel.

„Gyurcsek Ferenc szobrászi munkásságát, mint minden jelentékeny művészi teljesítményt, több felől is meg lehet közelíteni. Kvalifikálhatjuk a művészi koncepció, a vállalt eszmeiség oldaláról, szemlélhetjük a formai megvalósítást, a kifejezés színvonalát nézve is, sőt vizsgálhatjuk a tekintetben, hogy munkái milyen feladatot vállaltak, milyen funkciót töltenek be a gyakorlatban. Akármelyik nézőpontot válasszuk is, a Gyurcsek-oeuvre minősége megkérdőjelezhetetlennek tűnik. Ez a művészet életigazságok megfogalmazására hivatott, s választott problémakörének imponáló állandóságán belül egyre eredetibb témafelfogással, egyéni ötlettel, egyre sajátosabb és merészebb formalitással és kompozíciós megoldásokkal képes meglepni. Pályakezdeése óta az ember és a világ viszonya foglalkoztatja, azokat az élethelyzeteket nyomozza, amelyek révén az egyén alakítója lehet saját és közössége sorsának.” (Tasnádi Attila művészettörténész)

Gyurcsek Ferenc hosszú betegség után 2023. augusztus 18-án hunyt el. ■

Gyurcsek Ferenc Úszók c. szobra mai helyén, a sportuszoda előtt

Alföldi Albert (1939–2023) emlékére

Szauter Terézia

■ Vannak kortalan emberek. Akik már fiatalon bölcsességet árasztanak, és idős korban is fiatalos derűvel töltik meg a teret, ahol tartózkodnak. És mivel kortalanok, úgy érezzük, mindig itt voltak, leültek hozzánk és meséltek, ezért azt képzeljük, hogy történeteiknek, az ő történetüknek sose lesz vége. Majd megdöbbenünk, amikor mégis... Ezek a gondolatok kavargtak bennem, amikor eljutott hozzám a hír, hogy életének 84. évében elhunyt id. Alföldi Albert, nekünk Berci bácsi.

Olvasom a híradásokat a haláláról, az életéről: Szegeden született 1939-ben, az általános iskolát és a gimnáziumot Orosházán végezte; 1966-ban színjátszó-rendezői képesítést szerzett, majd művelődési ház igazgatóként dolgozott Újkígyóson, Dunapatajon és Hajóson. A rendszerváltás után 1994 és 1998, illetve 2004 és 2010 között szocialista színekben parlamenti képviselő volt. Országosan és határainkon túl is ismert, elismert népművelő-politikus.

Olvasom a tényeket, és olyan érzésem van, mintha valaki egy europass-önéletrajz segítségével próbálna bemutatni egy – a szó legnemesebb értelmében vett – európaiat. „Az igazat mondd, ne csak a valódit” – visszhangozza József Attila sorait a hiányérzetem. Megpróbálom hát megragadni a „valódit”, és képzeletbeli ecsettel szubjektív portrét festeni Berci bácsiról.

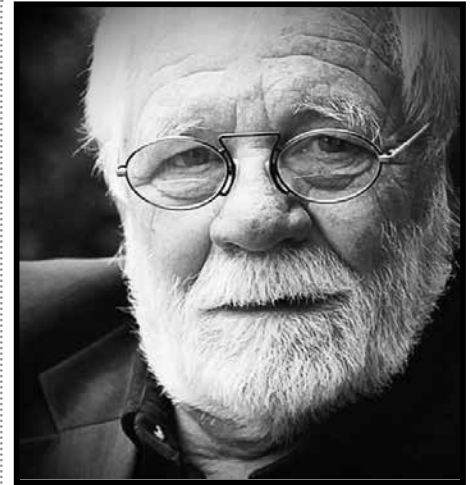
Nem tudok festeni. Pedig hajósi lányként az 1978 óta minden nyáron megszervezett képzőművészeti alkotótábor közelében nőtem fel, amelynek Berci bácsi volt a motorja. A készülő portréhoz sorvezetőül fiatalkori emlékeim szolgálnak, a színeket pedig az „Öreg” sokszor hallott történetei adják.

1963, Hajós: a Nagykocsmá helyén Művelődési Ház épült. Egymás után több hajósi fiatalember próbált életet lehelni a falu közepén álló szocialista kultúrházba, kevés sikerrel. Majd 1968-ban Hajósra költözött családjával az akkor huszoneves népművelő, Alföldi Albert. Neki se volt könnyű dolga. A zárt közösséget alkotó hajósi népet „művelni” nem volt egyszerű. Hiszen, ha nem akarták, hogy a „gyűttment” – ahogy Berci bácsi szerint nevezték, a „pacsker” – megértse őket, svábul mondták. Kezdetben ők sem értették, hogy a mindig beszélgetni akaró fura fiatalember mi végre gyűjti össze a házak padlásán porosodó, értéktelen csuprot, kolompot. Merthogy érdekesnek, érté-

kesnek találta. Ahogy sok minden mást is a hajósiak életéből, szokásaiból, kultúrájából, amit igyekezett minél jobban megismerni és megismertetni. Akár magukkal a helyi lakosokkal is, akik sok esetben Berci bácsi közreműködésének köszönhetően csodálkoztak rá saját értékeikre.

Feleségével, Magdi néniével együtt segítette a már 1963 óta működő sváb néptánc-csoport munkáját: koreográfiákat rendelt, minősítésre készültek, fellépéseket szervezett nekik belföldön és külföldön egyaránt. Otthont adott a csoportnak a Művelődési Házban, ahogy sok más kulturális, sport- vagy ifjúsági közösségnek is. Legkülönbözőbb ötleteivel vonzotta az embereket: beengedte például a nagy, falusi lakodalmasokat – melyeket előtte házaknál, ideiglenesen felépített sátrakban tartottak – a „kultúra fellegvárába”. Aztán aki már egyszer betét a „kultiba”, legközelebb talán színházi előadásra is eljött. Mert az is volt, többek között német nyelvű Peer Gynt előadás a nyolcvanas évek elején. De volt a „művházban” helyi fiatalokból szerveződött színjátszó csoport, aztán ott működött a könyvtár, a zeneiskola, a makramé szakkör, a karate klub és sok más egyéb. Alföldi Albert az országosan híres „nyitott ház” mozgalomnak is meghatározó szereplője volt, amely a legkisebb falvakban is felépített, de a hétköznapi során üresen kongó kultúrházakat a települések „életterévé” tette.

Még nagyobb élet volt hétvégén a művelődési otthonban, amikor megtelt fiatalokkal. Mert Berci bácsi nem csak a hagyományokat tisztelte és a klasszikus kultúrát terjesztette, hanem nyitott volt a szubkultúra irányában is: felismerte például, hogy az ifjúság körében egyre népszerűbb rockzenét nem szidni és tiltani kell, hanem érdemes megismerni és befogadni. Így történt, hogy a manapság „nagy öregeknek” számító zenekarok még szinte kezdőként mind megfordultak a hajósi Művelődési Házban (a teljesség igénye nélkül: *Omega*, *Piramis*, *P. Mobil*, *Dinamit*, *Korál*, *Hobo Blues Band* stb.) Az említett bandák kopott farmeros közönsége nem volt túl bizalomgerjesztő a helyi lakosok és a közbiztonsági szervek számára, de Berci bácsi tudta kezelni a helyzetet: megelőlegezte a bizalmat a fiataloknak, és cserébe, soha nem volt nagyobb „balhé” a koncerteken. Sokszor hallottam tőle a történetet, mikor a „buli” után, a parkban ülve 6 hosszú hajú, vad „csöves” békésen osztozott egy mákos

Alföldi Albert (1939–2023)

kalácson. Ő ezt látta meg, mert mindenkiben az értéket kereste.

Úgy gondolom, sikeres népművelőként az volt a titka, hogy felkutatta és felmutatta a helyi értékeket, a népi hagyományokat, ezeket ötvözte a klasszikus kultúrával és a modern idők áramlataival, majd minderre építve erős közösségeket és új értékeket teremtett.

Jó példája ennek a nemzetközi hírű *Orbán-napi borünnep*, melynek megálmodója és sokáig szervezője is Berci bácsi volt. Adva volt Hajóson a sváb lakosság életében mélyen gyökerező szőlőtermesztés és borkészítés hagyománya, a hetvenes években leginkább om-ladozó préházakból álló, de a maga nemében páratlan pincefalú, valamint egy közösség, amely a sok munka ellenére is szívesen ünnepel és szívélyes házigazda. „Az Alföldi” ötlete pedig a következő volt: vegyük rá a hajósiakat, hogy tárják ki a pinceajtókat, hadd kóstolják meg mások is a boraikat. Ne csak a férfiak látogassák a pincéket, jöjjön ki az egész család, a rokonok, ismerősök, és hogy a zene meg a tánc se hiányozzon, hívjunk meg táncscsoportokat, akik a pincefalú terein szórakoztatják a látogatókat. Mindez olyan jól sikerült, hogy 1981 óta minden évben megrendezik borünnepet, amelyet a modern fesztiválok, falunapok, akár a *Bajai Halfőző Fesztivál* mintájával szolgáló rendezvénynek is tekinthetünk. Rengeteg bel- és külföldi látogató jön el Hajósra, több ízben felléptek az Orbán-napon testvértelepülések kultúrcsoportjai is. Mindez arra motiválta a hajósiakat, hogy építsék, szépítsék a préházait, és mutassák meg országnak világnak azt az egyedülálló kincset, amellyel rendelkeznek: Közép-Európa legnagyobb pincefaluját. Berci bácsi is örült a sikernek, a

rendezvény nemzetközi hírnevének, de amikor megkérdeztem tőle, hogy miért fontos neki a borünnep, akkor egy hajósi néni szavait idézte: „*Tudja, Berci, hogy miért jó az Orbán-nap? Mert amíg nem volt, addig a családunk távol lakó tagjaival csak feketében, temetéseken találkoztunk.*”

Mindazt, amit még felfedezett, megteremtett, egy szubjektív portré keretében lehetetlen ábrázolni. De hogy ne legyen torz és hiányos a képe, néhány ecsetvonásra még mindenképpen szükséges. Az eddig leírtak alapján azt hihetnénk, hogy Berci bácsi csak Hajóson

alkotott. Ez annyiban igaz, hogy élete végéig ezen a településen élt. De kisugárzása az emberi kapcsolatok építése és a művészet ereje által messze túlmutat a kisváros határain. A már említett képzőművészeti tábor ugyanis fáradhatatlan szervező munkájának köszönhetően több évtizeden keresztül reneszánsz alkotó-műhelyként működött, ahol a világ különböző részéről érkező művészek alkottak olyan világhírű mesterek útmutatásával, mint *Tóth Menyhért* vagy *Matteo Massagrando*.

Volt még egy „gyermek” Berci bácsinak, „akire” nagyon büszke volt, az pedig a Ha-

jós, *Hirrlingen* és *Minerbio* között 1988-ban megkötött hármas testvérvárosi kapcsolat, amely az ő „bábáskodása” mellett született még abban a korban, amikor Németországot és Olaszországot „vasfüggöny” választotta el Magyarországtól. Berci bácsi mélyen hitt benne, hogy a barátság, a magunk és az egymás kultúrájának ismerete, tisztelete összekötő kapocsként működik. Ennek szellemében élt és munkálkodott ez a bölcs és derűs hajósi, magyar és európai EMBER, akinek története véget ért, de példája és története velünk élnek tovább. ■

Lélekrajzai nem íródnak tovább

Klossy Irén (1943-2023) halálára

N. Kovács Zita

■ *„Félek a játszani nem tudó emberektől és mindig azon leszek, hogy az emberek játékos kedve el ne lankadjon, hogy azok a szűkös életföltételek, melyek a játék kedvét és lehetőségét szegik, megszűnjenek.”* (József Attila)

Életének 81. évében, hosszú betegség után elhunyt Klossy Irén, akit sokan ismertek, tiszteltek és szerettek szülővárosában, Baján. A legtöbben úgy ismerték, mint grafikusművészt és mint pedagógust, de néhányan azt is tudtuk róla, hogy az egyik legnagyobb bajai műgyűjtő, Klossy Tihamér lánya. Klossy Irén kisgyermekként a 20. századi modern magyar festészet remekművei között nevelkedett; édesanyja és nagymamája is festett, így szinte magától értetődő volt, hogy a Miasszonyunkról Nevezett Kalocsai Iskolanővérek gimnáziumát elvégezve a Pécsi Tanárképző Főiskolán folytatta tanulmányait, ahol 1967-ben rajz, 1969-ben történelem szakos tanári oklevelet szerzett. A Magyar Képzőművészeti Főiskolát 1977-ben végezte el Patay László és Bráda Tibor növendékéként. Nyugdíjba vonulásáig az Eötvös József Főiskola művészeti tanszékének rajz – művészettörténet – ábrázoló geometria szakos tanszékvezető főiskolai docense volt. A Janus Pannonius Tudományegyetem posztgraduális képzésével 2010-ben szerzett művészetterapeuta diplomát. Baja Város Önkormányzata Klossy Irén grafikusművészt 2004-ben *Baja Város Kultúrájáért*, 2010-ben *Baja Városért* kitüntető díjban részesítette.

Művészeti tevékenysége az egyedi grafika, a tollrajz, a fa- és linómetszet, a hidegtű, a rézkarc művelésében teljesedett ki. Magyarországon és Európán több or-

szágában (Jugoszláviában, Ausztriában, Dániában, Németországban) 1971-től rendszeresen kiállító művész volt, akinek alkotásai 50 önálló és több mint 400 csoportos kiállításon szerepeltek. Tagja volt a Művészeti Alapnak, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, a Magyar Művészetterápiás Társaság Alkalmazott Pszichológiai Szekciójának, a Műhely Művészeti Egyesületnek, a Bajai Nagy István Művészeti Egyesületnek pedig alelnöke volt. Klossy Irén autográf önéletrajzát, a grafikusművész személyes vallomásait grafikai lapjain a Türr István Múzeum Képzőművészeti Gyűjteményében őrzi az utókor számára.

Klossy Irén alkotásai, közvetlen, egészen személyes, kézírás-szerű megnyilatkozásai, lélekrajzai a művészi szabadság, az élet és az elmúlás „titkos törvényeinek”, a határok keresésének fontos dokumentumai. Olyan művész volt, aki nem művészete egy műfajként készített grafikai lapokat, hanem művészete teljes valójában ez volt. A grafikának, a hidegtűnek és a tustintának szentelte minden gondját: nekifeszült, ha megoldást keresett, hozzá viszonyította a távolságokat, belőle merítette mélységeit, egyedül ezen a nyelven fogalmazta meg gondolatait, érzéseit. Ha megosztani vélt üzenetei dúsabbak, szövevényesebbek is voltak, akkor sem fordult a nagy hangszerelésű, korlátlan lehetőségű festészethez – sajátos technikáján és formanyelvén, maga választotta eredendő kötöttségében és egyszerűségében a hidegtűvel igyekezett gazdagabbá, érzékletesebbé lenni. Ez az egynemű egyszerűség volt művészetének legfőbb jellemző jege.

Klossy Irén (1943-2023)

Klossy Irén életműve lezárult. Művészi testamentuma lapjain azonban többet tett, mint hogy pusztán ránk hagyta hétköznapijaink és ünnepnapjaink átírt, átértelmezett üzeneteit. A valóságot, az időt, a pillanatot, gondolatait kiállítási tárggyá, dokumentummá változtatta. A világ sokszorozásával széttördelte a folyamatokat, a pillanatok megragadásával széttördelte az időt, majd behelyezte a darabkákat saját hatalmas iratgyűjtőjébe, s ezáltal a világ egy szavakkal leírhatatlan, tökéletesen megfogalmazhatatlan részét tette megőrizhetővé: emlékeink őrzőivé. Klossy Irén 2023. november 5-én ránk hagyta létezésének, gondolatainak, emlékeinek őrzőit. Ránk hagyta életművét, hogy emlékezzünk, hogy összegezzük, hogy nézzük meg az egészet, és hogy elhelyezzük a neves nagyok sorában. Baja város és a Türr István Múzeum tisztelettel és kegyelettel őrzi Klossy Irén emlékét és műalkotásait. ■

Fehér karácsony

Mayer István

■ A II. János Pál fasor végén kiszállt a légkondicionált csónakból. Feltette napszemüvegét, papucsát a táskájába süllyesztette, és felhúzta a gumicsizmát. Fehér volt a táj, amerre látott, nehéz gyalogút lesz a kiserdőig. De megígérte Maritának, hogy idén is szerez karácsonyfát, így hát ebben az évben is nekiindult a fejszével. Tíz éve még megbüntették volna, ha engedély nélkül kivág egy fát, de azóta megváltoztak a törvények: a fák rengeteg fényt és hőt nyelnek el, ezért nemkívánatosak. Hogy oxigént termeltek, az igaz, de arra ott voltak a világtengereket borító algatelepek is. Legalábbis ezt mondták.

A hajó kellemes 25 fokos hőmérséklete után a szabad levegő 45 foka pokoli volt, mellkasáról is patakokban folyt a víz, lába szinte tocsogott a két számmal nagyobb csizmában. De papucsban vagy szandálban képtelenség lett volna előrehaladni, így is bokáig süllyedt a fehér anyagban. 5 perc múlva már látszott a dombocská. A ciprusokból és borókafenyőkből álló facsoport is fehérbe borult. Mikołaj jól emlékezett, hogy errefelé régen akácos volt, de azok a növények megadták magukat az irtózatosságnak. És Gdynia még a szerencsés vidékek közé tartozott. Csehországban és annál délebbre már a túlevelűek is ritkaságnak számítanak, az Appennini-félsziget – legalábbis amit a tenger meghagyott belőle – kietlen homok- és kősvatag.

Mikołaj pihent, és lassan, aprókat kortyolt a termoszából. Csak egy litert hozott magával, tudta, a fenyő, a fejsze és a csizma éppen elég lesz ebben a hőségben, nem szabad plusz teherrel terhelnie magát. Visszafelé pedig – termosz ide vagy oda – úgyis megmelegedne a víz. Szívesen megpihent volna, de a magas UV-sugárzásban és a száraz-

ságban végzetes lehetett volna: talán nem öli meg a Nap alkonyatig, de annyira kiszárad, hogy nem lesz képes viszsza menni a városba, ahol a hűvös pincelakásban várja a családja.

Délután 3 volt, amikor kiszállt a csónakból, 5-re érte el a fenyőt. A hőség valamelyest mérséklődött, már csak 36 fok volt. Éppen elég meleg a munkához. Egy jó másfél méteres borókafenyőt szemelt ki, majd elővette a fejszét. Vigyázott, nehogy megérintse a forró fejet, de a fanyelet is le kellett locsolnia vízzel, hogy egyáltalán használni tudja a szereszkálát. Tíz percig tartott a favágás, húsz percig, mire rászánta magát az indulásra. Már előző évben is azon gondolkodott, hogy éjszaka kellene kijönnie, de a hajók csak nappal járnak: az éjszaka a csatornákon sem biztonságos. Az utolsó hajó napnyugtakor indul vissza a városba, maradt még két és fél órája. 2 kilométerre bőven elég lenne, ha nem lenne még mindig ilyen iszonyú meleg, és nem borítaná polisztírol a tájat.

A műanyagot fél éve kezdték el nagy mennyiségben kiszórni, két hónap alatt szinte egész Európát beborították vele. Úgy gondolták, a fehér felület eléggé megnöveli a felszín albedóját ahhoz, hogy néhány fokot hűljön a levegő. Talán sikerült is, de az időnként lánggra kapó polisztírol legalább annyit hozzájárult az üvegházhatáshoz, mint amennyit a fényvisszaverő hatás enyhített annak hatásain.

A gyerekek számára ez maga volt a hó: nem tudták, hogy az igaziból hógolyót lehetett gyúrni, hőembert építeni, és nem esett szét az ember kezében: sosem láttak olyat. És sajnos csúszkálni sem lehet a műanyagon, pedig Mikołaj előző évben megpróbált lesiklani

a domboldalon. Nem ért el mást, csak orraszája telemt a műnyaggal.

Fél hétkor nekivágott az útnak. Szerencsére a Nap a háta mögött volt, így jól látta az ösvényt, amelyen idejött. Mire nagy nehezen leoldaldalozott a lejtőn, erejének szinte a végére ért. Számított erre, volt nála egy energiatabletta, jókora adag koffeinnel és némi amfetaminnal. Szigorúan tilos volt, de nem sokszor ellenőrizték azokat, akik időnként elhagyták a várost. Úgyis az életükkel játszanak. Lábát megtörölte, majd bekente izomlazító krémmel. A következő 500 méterre mindennek elegendőnek kell lennie.

Egy idő után már duplán látott: nem tudta, ez a drog, a hőség vagy a napszúrás miatt van. De már látta a csatornát, ott állt a hajó is. Érezte, hogy tarkóján, melyet most egyfolytában ért a napfény, felhólyagosodik a bőr. Mindegy: a kislányának megígérte a fát, hát most szállítja.

Szinte önkívületi állapotban érte el a hajót, a személyzet segítette át a pallón. De tudta, hogy sikerült: Maritának igazi karácsonya lesz. Igazi fehér karácsonya. ■

Elhunyt Gömzsik Imre

Sajnálattal értesültünk arról, hogy novemberben 91 éves korában elhunyt Gömzsik Imre, aki hosszú éveken át lapunk megbízható házhöz szállítója volt. Fordulatoktól sem mentes életpályájáról 2020. októberében és novemberében Múltidézés Gömzsik Imrével címmel olvashattak kétrészes, részletes beszámolót Horváth Máté tollából. Szerkesztőségünk őszinte részvétét fejezi ki az elhunyt családjának, nyugodjék békében!

NAGYANYÁM KARÁCSONYA

Emlékszem, azt mondta:
„Most van az Úr születésnapja,
öltözzünk fehérbe!”
Guba volt ebédre.
Őrlőt tekert, kósa mákszemek
peregtek a konyhapadlóra,
mint a homokóra,
s odakint hullt a hó.
Mély ránc véste arcát
aznaptól, mikor jó
nagyapámért húzták
a templom harangját.
Aztán még évekig kitette
neki is a tányért szenteste,
s néha, nagy titkokban
tán az ajtót leste.
Libbent az idő ében fátyla,
a házban fehérlett a vászon.
Még most is látom, hogy
a kenyér aljára
kés hegyével keresztet rajzolt.
Az utolsó karácsonyunk volt.
Édes emlékezet.
Sárgán gyúlt a lámpás,
a falon hímezett házi áldás:
„Hol hit, ott szeretet”.
Éjfélkor harang szólt és zsoltár,
s egy angyal örömkönyve hullt rám:
„Jézus megszületett!”

/Katymári Vanda/

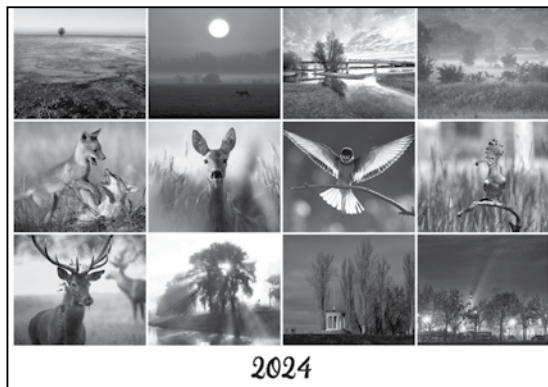

Új bajai falinaptárak 2024-re

■ Két kiváló bajai fotós, akiknek lapunk is számos címlapképet köszönhet is új falinaptárral jelentkezett, amelyeket olvasóink figyelmébe ajánlunk.

Molnár Attila 2024-es falinaptára Baja környékén készült gyönyörű természetfotókat tartalmaz. Az általa tervezett naptár 4990 forintért megvásárolható vagy megrendelhető a Bajapress Nyomdában (6500 Baja Neumann János u. 8., info@bajapress.hu), 2500 forintért postán is eljuttatják a megrendelőknek.

Király Attila legújabb naptárának képein jellegzetes bajai motívumok, láthatók sajátos hangulattal.

Bajai Honpolgár-esteket – bajai képek mellé jegyeznék be, azoknak nagyszerű választás lehet a lapunkból is jól ismert alkotók munkája. ■

A kiadvány 4990 forintért (+ 2500 Ft postaköltség) megrendelhető a Bajapress Nyomdánál (info@bajapress.hu), ezen túl megvásárolható a Cserjés Papír-, Író-, Irodaszer és Nyomtatványboltban, a Márton Kereskedelmi És Szolgáltató Kft.-nél, a Tourinform irodában, illetve Bácskai Kulturpalotában is.

Akik nemcsak a Bajai Honpolgár címloldalán gyönyörködnek a két kiváló fényképész munkáiban, és az év fontos eseményeit – köztük a

Új Bajai Honpolgár-hírlevél!

■ Kedves Olvasónk! Nem jutnak el Önhöz a Bajai Honpolgár online anyagai? Szeretne időben értesülni a legújabb megjelenésről, Bajai Honpolgár-estekről, új kiadványokról? Szívesen olvasná már a megjelenés napján legfrissebb anyagainkat?

Mindenre van megoldás! Iratkozzon fel a Bajai Honpolgár hírlevelére, és valamennyi, lapunkkal kapcsolatos eseményről első kézből értesülhet, és nem kell magát kitennie a közösségi médiás algoritmusok szeszélyének! Feliratkozás honlapunkon (<https://bajaihonpolgar.hu/>). Kérjük, vegye fel a kapcsolatot velünk ebben a formában is! ■

Előfizetési felhívás

Lapunk természetesen 2024-es évre is előfizethető és megrendelhető. Az egyes lapszámok, illetve az előfizetési díjak 2024. január 1-jétől a következőképpen alakulnak:

- egy lapszám ára változatlanul **400 Ft (dupla lapszám) 800 Ft;**
- éves előfizetési díj helyben házhoz szállítással: **6000 Ft;**
- éves előfizetési díj belföldön + postaköltség: **12 000 Ft;**
- éves előfizetés külföldön + postaköltség: **29 000 Ft.**

Az online előfizetés lehetősége megszűnik.

Rendelje meg lapunkat előre, hogy biztosan megkaphassa!

A Bajai Honpolgár szerkesztősége és a Bajai Honpolgár Alapítvány kuratóriuma

A Bajai Honpolgár

friss számai városunkban jelenleg az alábbi helyeken vásárolhatók meg

Ady Endre Városi Könyvtár, – Munkácsy Mihály utca 9.

Cserba Optika, – Batthyány Lajos utca 18.

Tourinform Iroda, Baja Marketing Kft. – Szentháromság tér 11.

Gazdabolt – (Baja, piaccsarnok)

Legyen ünnep

Szünder Dezső

■ Elérkezett ennek az évnek is a vége... A karácsonyi nagybevásárlások, ajándékbeszerzések mellett a számvetés is ideje, amikor mindenki lelassul egy kicsit, és otthon a családdal vagy a társával megbeszéljük az évet, és már a következőre szövögetnek terveket.

A nagyvilágban és itt, kis hazánkban sem volt idén csendes, békés az életünk. Tudom, mindenki próbál majd a szépre gondolni, és a sok rossz mellett van is megtalálhatjuk azt, ami ebben az évben boldogsággal töltött el minket. Nekem nem szokásom panaszkodni, most sem teszem. De semmiképpen nem mehetek el szó nélkül a szomorú tény mellett, hogy a világban jelenleg két helyen is háború folyik. A felvilágosult, XXI. század embere, úgy tűnik, még mindig nem érett arra, hogy vélt, valós konfliktusait erőszak nélkül oldja meg. Különösen azért fájó ez, mert a konfliktusok ártatlan védtelen, a probléma gyökeréhez szinte egyáltalán nem köthető embereket is sújtanak. S ahogy az már lenni szokott, nem az egymással szemben acsarkodó felek húzák a rövidebbet, hanem azok az emberek, akik valódi elszenvedői a konfliktusnak: akik rettegve ébrednek, élnek, alszanak el; akiknek a mindennapi betevő megszerzése is nehézségeket okoz. Idén jó néhány, az orosz-ukrán konfliktus elől menekülő emberrel találkozhatunk. Sok-sok száz, ezer km távolságra élnek hazájuktól, többen szülők, testvérek nélkül, mások családotstul, kis, olykor súlyos egészségügyi problémákkal küzdő gyerekekkel együtt. Nehéz helyzetük ellenére mégis ők azok, akik szerencsésnek mondhatják magukat: van tető a fejük felett (még ha ez a „tető” egy szobát és egy egy másik családdal közös fürdő-konyhát jelent is). Akik nem volt menekülhettek el, azokat legfeljebb a televízió alaposan elferdített híradásaiban láthatjuk. Jó esetben még van otthonuk, élelmük, életük, de karácsonyuk biztosan nem lesz. Nem arról álmodoznak, hogy milyen fájó lesz, mi lesz a menü, hanem hogy egyszer vége lesz a rémálomnak, és ők is felébrednek, ugyanis élnek... Olvasván ezeket a sorokat, készítve az ünnepi menüt, ha csak egyvalakinek eszébe jutnak a fenti sorok, már elégedett leszek.

Közéleti csatározásaink keresztüzében, napi problémáink mellett mi szerencsésebbek vagyunk, bár panaszkodni nagyon tudunk. Bevallom őszintén, eddig nem nagyon közöltem saját ünnepi menüt a *Honpolgárban*, mert amikor az írás készül (november közepén), még kevéssé tudok ráhangolódni erre a szép ünnepre. Idén viszont tudatosan készültem

arra, hogy a Kedves Olvasó segítségére lehessenek. Figyelembe véve a bevezető sorokat és saját itthoni helyzetünket is, nem fellengzős, drága és bonyolult menüvel készülök annak még nincs itt az ideje. Az ünnep azonban az ünnep, márpedig azoknak is szeretnék választást kínálni, akiknek tisztességes fizetése van, és legalább az ünnep alkalmával ha nem is méregdrága, de valóban ünnepi ételt tennének az asztalra. A második étellel viszont azokra gondolok, akik szerényebb körülmények között a kicsit is különleges hozzávalókat sem engedhetik meg maguknak, de át szeretnék élni az ünnep hangulatát. Mindkét recept 4 főre szól, akár a család közösen is elkészítheti, sem tudásban, sem időben, sem hozzávalókban nem igényel semmi extrát. Azt pedig azt sose feledjük, hogy az ünnep idején nem az étel, nem is az ajándék az extra, hanem mindig mi magunk, a szereteteink, akikkel még együtt lehetünk, akik a megterített asztalt körbe tudják ülni.

Kacsalakoma karácsonykor

Vásároljunk személyenként 1-1 db kacsacombot. A legjobb, ha hizott állatát választjuk; nem árt, ha a bőre alatt még kellő mennyiségű zsírréteg található, hiszen kívülre kitűnő ízt ad az ételnek. Tisztítsuk meg alaposan, éles késsel vágjuk be a bőrét 2-3 helyen, ügyelve arra, hogy csak a bőrbe vágjunk, a húsba semmiképpen. Sózzuk, borsozzuk mindkét oldalát alaposan, szórjuk meg apróra vágott friss rozsmaringgal. Letakarva, vagy egy műanyag zacskóba húzva hűtőben 2 órát pihentetjük. Az idő lejártával egy sütőben használható tepsibe tegyünk 2 evőkanál kacsaszírt, ennek hiányában a disznózsír is megteszi. Karikázzunk bele 1 db nagy vöröshagymát, tegyünk mellé 5-6 gerezd fokhagymát egészben és 1-2 szál friss rozsmaringot. Mossunk meg alaposan 2-3 db almát, csumázzuk ki, vágjuk minden darabot 6 cikkre, tegyük ezt is a tepsibe. Végül egy bio narancsot héjastul szintén karikázzunk az edényünkbe. Tegyük bele a kacsacombokat, öntsünk alá 1-1 dl vizet és testes, száraz vörösbort. Takarjuk le alufóliával szorosán és 200 °C-ra előmelegített sütőben 10 percet, majd 180 °C-on 75 percet süssük. Utána vegyük le a fóliát, és 10

perc alatt magas hőfokon süssük ropogósra a combok bőrét. Köretként adjunk mellé sült bébi burgonyát. 1,5 kg aprószemű krumplit 20 percig főzzünk héjastul, lassú tűzön sós vízben, majd szűrés után öntsük forró zsiradékra és pirítsuk körbe. A tűzről lehúzva keverjük össze 1 evőkanál őrölt pirospaprikával. Tálaljuk a kacsacombok mellé, díszítsük egy gerezd almával, narancssal kedvünk szerint, ne felejtünk el a tányérra tenni a megpuhult fokhagymából sem. Igyunk hozzá egy pohár száraz vörösbort, pinot noir, kadarkát, esetleg könnyedebb kékfrankost.

Töltött karalábélevél

Vásároljunk 3-4 db nagyobb karalábét, amikor megkérdezik, hogy a zöldjét tépjék-e le, válaszoljunk határozott nemmel. Amennyiben megoldható, válasszunk bio termelőtől olyan árut, amelyet nem permeteztek. Kb. 13-15 db levélre lesz szükségünk. A levelek keményebb, fás részét vágjuk le; ami a levélrészen van, nyugodtan rajta maradhat. Forraljunk fel kb. 2 liter sós vizet, melybe 2 evőkanál 10%-os ecetet, esetleg borecetet tettünk. Tegyük bele a leveleket, és az újraforrástól számítva főzzük 3 percig. Utána szűrjük le, de a főzővizet ne öntsük ki. 0,5 kg darált húst keverjük össze 1 tojással, kevés olajon megpirított vöröshagymával, fokhagymával és 150 g félig megfőtt rizsszel. Fűszerezzük ízlés szerint sóval, borssal, őrölt pirospaprikával, aki szereti, kis csipőset is tehet bele. Keverjük össze alaposan, és töltsük a karalábé leveleibe úgy, mint amikor töltött káposztát készítünk. A gombócokat fektessük egy kiolajozott jénaiba, szórjuk meg apró kockára vágott karalábéval, majd öntsük nyakon a karalábélevél főzővizével. Annyi folyadék legyen rajta, hogy a gombócokat éppen csak ellepje. Aki szereti, e a ponton kis paradicsomlével bolondíthatja meg a főzőlevet. Toljuk felmelegített sütőbe, és lefedve 180 °C-on süssük 50 percet. Vegyük le a tetőt, keverjük ki 0,5 liter tejfölt 1-2 mérőkanál forró folyadékkal a gombócok mellől, és öntsük rá a töltelékekre. 10 percet süssük még 180 °C-on lefedve, és készen is vagyunk. Tálaljuk egy csinos mélytányérban egy kanál tejföllel és friss, ropogós kenyérral a szaftjával bőven megöntözve.

Minden Kedves Olvasónak meghitt, nyugodt készülődést, ünnepvárást, kellemes karácsonyi ünnepeket kívánok! ■

Barics Julianna képei

